

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Α΄ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΟΠΤΗΣ: ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ ΑΛΕΞΗΣ

**ΘΕΜΑ: ΟΙ ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ ΩΣ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΕΣ ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ Η
ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.**

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ

ΡΕΘΥΜΝΟ 2002

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	4
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.....	6
1. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ J. L. AUSTIN ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΕΣ ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ.....	7
1.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ J. R. SEARLE.....	10
1.3 ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ J. SADOCK.....	13
2. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΗ ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΟΗΣΗ.....	16
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	16
2.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ SEARLE ΚΑΙ ΤΟΥ VANDERVEKEN ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΝΟΗΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	17
3. Ο ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΝ.....	21
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	21
3.1 Η ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ J. R. SEARLE.....	21
3.2 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ BACH & HARNISH.....	24
3.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	26
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	27
4. Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.....	28
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	28
4.1 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.....	29
4.2 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ Η ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.....	41
4.2.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΝ ΤΙΣ ΝΟΗΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΜΙΛΗΤΩΝ.....	51
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΔΙΑΚΗΡΥΚΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ.....	53
4.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ.....	60

4.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	66

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη και η ανάλυση των βεβαιωτικών γλωσσικών πράξεων (assertives speech acts) και η ταξινόμηση των κυριότερων ρημάτων της ελληνικής γλώσσας με τα οποία επιτελούμε (perform) τις βεβαιωτικές πράξεις. Χωρίζεται σε δύο κύριες ενότητες: στην πρώτη, πραγματευόμαστε τα κύρια χαρακτηριστικά των βεβαιωτικών επιτελεστικών εκφωνήσεων και στη δεύτερη επιχειρούμε την παρουσίαση και την ανάλυση των βεβαιωτικών ρημάτων των νέων ελληνικών ακολουθώντας το πρότυπο περιγραφής και ανάλυσης του Daniel Vanderveken (1990) στο έργο του *Meaning and Speech Acts, v.1. Cambridge: Cambridge University Press*.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε και σχολιάζουμε τις βασικές προσεγγίσεις στο θέμα των επιτελεστικών εκφωνήσεων και των βεβαιωτικών πράξεων ειδικότερα από τους J.L. Austin, J.R. Searle και νεότερους μελετητές των γλωσσικών πράξεων. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα μελετήσουμε το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στις γλωσσικές πράξεις και τη νοητική κατάσταση του ομιλητή που εκφράζουν και συγκεκριμένα θα ασχοληθούμε με το ερώτημα κατά πόσο οι βεβαιώσεις ως γλωσσικές πράξεις εκφράζουν την πίστη του ομιλητή και την πεποίθησή του (belief) για τα γεγονότα που αναπαριστά και βεβαιώνει.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα συζητήσουμε την επιτελεστικότητα (performativity) των εκφωνήσεων ακολουθώντας τη βασική θεώρηση του Searle, ο οποίος προτείνει να αναλυθούν οι επιτελεστικές εκφωνήσεις και κατά συνέπεια και οι δηλώσεις ως διακηρύξεις, διότι οι τελευταίες δεσμεύουν τον ομιλητή για την πραγματική παρουσία της πρόθεσής του να εκφωνήσει μια συγκεκριμένη πράξη και ταυτόχρονα εγγυώνται την παρουσία της πρόθεσης για την εκφώνηση της πράξης. Επίσης θα παρουσιάσουμε και τον αντίλογο στην πρόταση του Searle, που διατυπώνεται από τους Bach & Harnish, που αναλύουν τις επιτελεστικές εκφωνήσεις ως δηλώσεις και θα εξηγήσουμε τα μειονεκτήματα της θεωρίας τους.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο που αποτελεί και μια ξεχωριστή ενότητα εξετάζουμε τα βεβαιωτικά επιτελεστικά ρήματα των ελληνικών ομαδοποιώντας τα σε τέσσερις κατηγορίες: α) τα αμιγώς επιτελεστικά ρήματα, β) τα ρήματα που βεβαιώνουν και περιγράφουν τις λεκτικές και νοητικές πράξεις των ομιλητών, γ) τα βεβαιωτικά επιτελεστικά ρήματα που διακρίνονται για τον

διακηρυκτικό τους χαρακτήρα και τέλος δ) τα βεβαιωτικά επιτελεστικά ρήματα που συνεμφανίζουν και άλλες γλωσσικές χρήσεις. Στο τέλος αυτής της ενότητας παρουσιάζουμε σε διάγραμμα τις σχέσεις υπωνυμίας που έχουν μεταξύ τους τα επιτελεστικά βεβαιωτικά ρήματα.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επόπτη μου κ. Αλέξη Καλοκαιρινό για την πολύτιμη βοήθειά του και τις χρήσιμες υποδείξεις και συμβουλές που μου παρείχε σε όλο αυτό το χρονικό διάστημα της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Ρέθυμνο, Φεβρουάριος 2002

Κωνσταντίνα Σωτηροπούλου

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

“ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΣΕΩΝ ΣΤΗ
ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ”

1. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ

ΠΡΑΞΕΩΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην ενότητα αυτή θα ασχοληθούμε με τις βεβαιωτικές γλωσσικές πράξεις και θα αναλύσουμε τα χαρακτηριστικά τους, όπως αυτά περιγράφονται από τη σύγχρονη πραγματολογική θεωρία. Οι δηλώσεις (assertives) αποτελούν μια κατηγορία των γλωσσικών πράξεων (speech acts) μέσω των οποίων ο ομιλητής επικοινωνεί τις σκέψεις του και εντάσσεται σε ένα περιβάλλον γλωσσικής συνδιαλλαγής και επικοινωνίας με άλλους συνομιλητές.

Σε αυτό λοιπόν το κεφάλαιο της εισαγωγής θα μελετήσουμε τον προβληματισμό του Austin για τη διάκριση των βεβαιώσεων από τις επιτελεστικές εκφωνήσεις, θα αναπτύξουμε τη θεωρία του Searle και θα εξετάσουμε τις συνθήκες που πρέπει να πληρούνται για την εκφώνηση επιτυχών βεβαιώσεων και τέλος, θα παρουσιάσουμε την τυπολογία που έχει προταθεί από τον Sadock για τις γλωσσικές πράξεις και θα αναφερθούμε ιδιαίτερα στη θεώρησή του για τις βεβαιώσεις.

1.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ J. L. AUSTIN ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΕΣ ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ.

Η θεωρία των γλωσσικών πράξεων, δηλαδή η ταύτιση της γλωσσικής χρήσης με την επιτέλεση πράξης ανήκει στον J. Austin, ο οποίος με το έργο του *How to do Things with Words* (1962) εισάγει ένα σαφή διαχωρισμό των εκφωνήσεων σε επιτελεστικές (performatives) και διαπιστωτικές (constatives) και με αυτό τον τρόπο ανατρέπει την ισχύουσα αντίληψη της εποχής, που έθετε ως κριτήριο για την αποδοχή ή μη μιας πρότασης την επαλήθευσή της με όρους αλήθειας και ψεύδους (Levinson, 1983:227-229)¹. Οι επιτελεστικές εκφωνήσεις αφορούν μια ιδιαίτερη κατηγορία προτάσεων χαρακτηριστικό των οποίων αποτελεί το ότι αφενός δεν μπορούν να κριθούν ως αληθείς ή ψευδείς και

¹ Η θεωρία του Austin αντιμάχεται το κίνημα του λογικού θετικισμού που είχε επικρατήσει από το 1930, σύμφωνα με το οποίο οποιαδήποτε πρόταση που εκφωνούμε πρέπει να κρίνεται με κριτήρια αλήθειας προκειμένου να γίνει αποδεκτή. Έτσι παροιμιώδεις ή λογοτεχνικές εκφράσεις χαρακτηρίζονται ως φράσεις κενές νοήματος και σημασίας. Ο Austin θέτει ως επίκεντρο της θεωρίας του τις επιτελεστικές προτάσεις που κρίνονται με όρους επιτυχίας και όχι με όρους αλήθειας.

αφετέρου η ίδια η εκφώνησή τους καθιστά και πράξεις, δημιουργεί γεγονότα, όπως είναι τα στοιχήματα, η έκδοση δικαστικών αποφάσεων, η υπόσχεση, η διαταγή. π.χ.

- (1) Βάζω στοίχημα ότι ο Παναθηναϊκός θα κερδίσει τον αγώνα.
- (2) Ορκίζομαι να πω την αλήθεια και μόνο την αλήθεια.
- (3) Το δικαστήριο κηρύσσει τον κατηγορούμενο ένοχο.
- (4) Υπόσχομαι ότι δε θα επαναλάβω το ίδιο σφάλμα στο μέλλον.

Παρατηρούμε επομένως ότι ο ομιλητής με αυτές τις εκφωνήσεις δεν περιγράφει γεγονότα και καταστάσεις, αλλά χρησιμοποιεί τη γλώσσα για να κάνει πράξεις· και οι πράξεις αυτές δημιουργούνται ταυτόχρονα με την εκφώνηση της πρότασης. Επίσης γίνεται κατανοητό ότι δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι οι εκφωνήσεις στο (1) – (4) είναι αληθείς ούτε ότι είναι ψευδείς, γιατί δεν μας παρέχουν τεκμήρια για την αλήθειά τους. Μπορούμε μόνο να θεωρήσουμε ότι η υπόσχεση ή ο όρκος είναι πράξεις επιτυχείς ανάλογα με το αν πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που θέτει ο Austin².

Η αρχική ιδέα και κεντρικός στόχος του Austin κατά την περιγραφή των επιτελεστικών εκφωνήσεων είναι να εντοπίσει το σημείο απόκλισης και διαφοροποίησής τους από τις διαπιστωτικές εκφωνήσεις, οι οποίες ανακοινώνουν και περιγράφουν τα γεγονότα του κόσμου και συνεπώς μπορούν να χαρακτηριστούν αληθείς ή ψευδείς ανάλογα με το περιεχόμενό τους. Το κριτήριο στη βάση του οποίου δομεί τη θεωρία του για την αντίθεση επιτελεστικών και διαπιστωτικών εκφωνήσεων είναι ότι οι επιτελεστικές κρίνονται ως επιτυχείς ή αποτυχείς, ενώ οι διαπιστωτικές πρέπει να πληρούν τις συνθήκες αλήθειας προκειμένου να γίνονται αποδεκτές.

Όμως αυτό το επιχείρημά του αποδεικνύεται ανεπαρκές, όταν διαπιστώνει ότι οι δηλώσεις, που ανήκουν στις διαπιστωτικές εκφωνήσεις δεν κρίνονται με βάση την αλήθειά τους. Για παράδειγμα η εκφώνηση

- (5) Σου δηλώνω ότι η απεργία των καθηγητών αναστάλθηκε.

² Σε γενικές γραμμές οι απαραίτητες προϋποθέσεις και τα κριτήρια επιτυχίας που προτείνει ο Austin για τις επιτελεστικές εκφωνήσεις είναι η ύπαρξη μιας συμβατικής, σωστής και ολοκληρωμένης διαδικασίας, που να περιλαμβάνει την εκφώνηση κατάλληλων λέξεων από τα αρμόδια πρόσωπα και επιπλέον τα άτομα αυτά πρέπει να έχουν σκέψεις και προθέσεις, όπως απαιτούνται από τη διαδικασία. π.χ. του στοιχήματος, του όρκου (Austin, 1962:14-15).

ως ελλεκτική πράξη μπορεί να θεωρηθεί επιτυχής ή ανεπιτυχής δήλωση. Όμοια πολλές από τις επιτελεστικές εκφωνήσεις, όπως η προειδοποίηση στο (6), υπόκεινται σε έλεγχο για την εγκυρότητά τους:

(6) Σε προειδοποιώ να απομακρυνθείς γρήγορα από το κτίριο.

Έτσι η απουσία κριτηρίων για τη σαφή διάκριση επιτελεστικών και διαπιστωτικών εκφωνήσεων αναγκάζει τον Austin (1962:62) να προσδιορίσει ένα γραμματικό κριτήριο, στη βάση του οποίου η επιτελεστική δομή απαιτεί επιτελεστικό ρήμα σε α' ενικό πρόσωπο οριστικής ενεργητικού ενεστώτα.

Στη θεωρία του Austin παρατηρούμε λοιπόν μια σημαντική μετακίνηση: από τη ρητή διάκριση ανάμεσα στις επιτελεστικές εκφωνήσεις και τις δηλώσεις στην ενσωμάτωση των τελευταίων στις επιτελεστικές και τη συνεξέτασή τους ως μια ιδιαίζουσα υποκατηγορία των επιτελεστικών. Στα κεφάλαια VII και XI των διαλέξεών του σημειώνει ότι υπάρχουν κάποια ρήματα – τα οποία ονομάζει *expositives* ή *expositional performatives* – που συνεμφανίζουν την περιγραφική με την επιτελεστική χρήση. Ρήματα όπως τα *συμφωνώ*, *συμπεραίνω*, *ομολογώ*, *παραδέχομαι* κ.α. μοιάζουν με τις δηλώσεις και άρα πρέπει να πληρούν τις συνθήκες αληθείας, αλλά συνάμα διατηρούν τον επιτελεστικό τους χαρακτήρα. Στο τέλος της πραγματείας του ο Austin επιχειρηματολογεί υπέρ της άποψης ότι οι δηλώσεις με την εκφώνησή τους επιτελούν πράξεις και εμφανίζουν τις ίδιες περιπτώσεις αποτυχίας ή επιτυχίας με τις επιτελεστικές.

Η αποτυχία του διαχωρισμού των επιτελεστικών εκφωνήσεων οδήγησε τον Austin σε μια ενιαία και γενικευμένη θεωρία των γλωσσικών πράξεων. Η πρώτη απόπειρα για την ταξινόμησή τους τις κατηγοριοποιεί σε πέντε ομάδες (ο.π.:151-152): α) τις γλωσσικές πράξεις που σχετίζονται με την εκφορά ετυμγορίας τυπικής ή άτυπης (*verdictives*) (ο.π.:153), β) τις γλωσσικές πράξεις που δηλώνουν την ανακοίνωση αποφάσεων για την ανάληψη μιας δράσης (*exercitives*) (ο.π.:155) , γ) πράξεις που αποτελούν δέσμευση του ομιλητή να κάνει κάτι (*commissives*) (ο.π.:157), δ) τις πράξεις που αποτελούν αντίδραση του ομιλητή σε συμπεριφορά που εκδηλώνει κάποιος (*behabitives*) (ο.π.:160) και ε) πράξεις που αφορούν την κατάθεση και εκφορά απόψεων και διευκρινίζουν τη γνώμη και τις αποφάσεις του ομιλητή (*expositives*) (ο.π.:161-163).

Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι η τελευταία κατηγορία των γλωσσικών πράξεων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί περιλαμβάνει επιτελεστικές

εκφωνήσεις και ρήματα που σχετίζονται άμεσα με την επικοινωνιακή και τη νοητική κατάσταση των ομιλητών απεικονίζοντας τη σκέψη και τις προθέσεις τους.

Ο Austin (1962:161) υποστηρίζει ότι οι γλωσσικές πράξεις, που ανήκουν στις *exercitives* παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες με τις πράξεις των υπολοίπων κατηγοριών και θεωρεί ότι υπάρχει επικάλυψη και αντιστοιχία με τα επιτελεστικά ρήματα των άλλων ομάδων. Άλλωστε η θεωρία του Austin έχει δεχτεί οξεία κριτική από τους νεότερους μελετητές και κυρίως από τον Searle και έχει απορριφθεί στο σύνολό της ως προβληματική και ανεπαρκής για τους εξής λόγους: α) επειδή δεν έχει σαφή και τεκμηριωμένα κριτήρια για την ταξινόμηση των γλωσσικών πράξεων, β) επειδή η διευθέτησή τους, όπως προτείνεται, δεν είναι ξεκάθαρη με αποτέλεσμα μερικά επιτελεστικά ρήματα της μιας κατηγορίας να συγκαλύπτονται ή να ταυτίζονται με τα ρήματα άλλων κατηγοριών (π.χ. το *περιγράφω*, *αναλύω* ανήκουν ταυτόχρονα στην ομάδα των *verdictives* και των *expositives*).

Ένα άλλο αρνητικό σημείο της ανάλυσης του Austin που οφείλεται στην απουσία σταθερών κριτηρίων για την ταξινόμηση των ελλεκτικών πράξεων είναι ότι συγχέει ρήματα και γλωσσικές πράξεις (Searle, 1979:9-10). Ενώ ο στόχος του είναι να ταξινομήσει την ελλεκτική δύναμη των εκφωνήσεων καταλήγει να ομαδοποιεί ρήματα από τα οποία άλλα χαρακτηρίζονται επιτελεστικά (π.χ. *αναφέρω*, *εγγνώμαι*, *ορκίζομαι*), ενώ άλλα δεν συνιστούν επιτελεστικές εκφωνήσεις (π.χ. *θεωρώ*, *προτίθεμαι*, *συμπαθώ*).

1.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ J. R. SEARLE.

Με τον Searle στρεφόμαστε προς μια ολοκληρωμένη και συνεπέστερη θεωρία των γλωσσικών πράξεων. Η κύρια ιδέα στην οποία βασίζει τη θεωρία του είναι η υπόθεση ότι η γλώσσα, όπως ακριβώς και κάθε άλλη ανθρώπινη δραστηριότητα, συγκροτεί ένα σύστημα συγκεκριμένων αρχών και κανόνων. Χαρακτηριστικά ο Searle αναφέρει (1969:16) ότι όταν μιλάμε μια γλώσσα υιοθετούμε και εκδηλώνουμε μια συμπεριφορά, που υπόκειται σε κανόνες. Η συμπεριφορά αυτή είναι άμεσα συνυφασμένη με την επιτέλεση πράξεων, όπως

είναι οι δηλώσεις, οι υποσχέσεις, οι εντολές, η εκφώνηση των οποίων ρυθμίζεται από ορισμένους κανόνες και συνθήκες.

Ο Searle επιχειρεί να προσδιορίσει τους καταστατικούς κανόνες στη βάση των οποίων επιτελούνται οι γλωσσικές πράξεις και φυσικά ορίζουν το είδος, το ποιόν της κάθε εκφώνησης, δηλαδή τι είναι αυτό που κάνει μια εκφώνηση *E* δήλωση, υπόσχεση, ερώτηση, προειδοποίηση κ.α. Για παράδειγμα, σε ένα ορισμένο περιβάλλον λόγου (συγκείμενο) *C* η εκφώνηση

(7) Ο καιρός αύριο θα είναι βροχερός

μπορεί να ερμηνευθεί ως δήλωση – ενημέρωση του μετεωρολογικού δελτίου ή ως προειδοποίηση προς τους ακροατές να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα. Προκειμένου να προσδιορίσουμε επακριβώς την ελλεκτική δύναμη της παραπάνω εκφώνησης χρειαζόμαστε τους καταστατικούς κανόνες, που φέρουν την εξής σχηματοποιημένη δομή: η οποιαδήποτε εκφώνηση *E* ισοδυναμεί με *Y* (αναφορά, όρκος, απαίτηση, πρόβλεψη, υπόσχεση κτλ) στο συγκείμενο *C* (Searle, 1969:35).

Οι συνθήκες αυτές που χαρακτηρίζουν τις εκφωνήσεις και αποσαφηνίζουν την ελλεκτική τους δύναμη είναι η **συνθήκη προτασικού περιεχομένου (propositional content condition)**, η **συνθήκη προετοιμασίας (preparatory condition)**, η **συνθήκη ειλικρινείας (sincerity condition)** και η **ουσιώδης συνθήκη (essential condition)**. Η ουσιώδης συνθήκη απεικονίζεται στο ελλεκτικό σημείο (illocutionary point) της κάθε πράξης, είναι το στοιχείο που διαφοροποιεί τις δηλώσεις για παράδειγμα, από τις υποσχέσεις και αποτελεί εχέγγυο της δήλωσης.

Εκτός από το ελλεκτικό σημείο βασικά κριτήρια για την αξιολόγηση των γλωσσικών πράξεων είναι η κατευθυντικότητα (direction of fit) ανάμεσα στον κόσμο και τις λέξεις και η ψυχολογική κατάσταση του ομιλητή (psychological state). Η κατευθυντικότητα αφορά τη σχέση και τη σύνδεση ανάμεσα στη γλώσσα, τις λέξεις και στα πράγματα, τον κόσμο. Υπάρχουν δύο μορφές κατευθυντικότητας: αφενός χρησιμοποιώ τη γλώσσα για να απεικονίσω και να περιγράψω τον κόσμο, γεγονός που παρατηρείται στις δηλώσεις, τις περιγραφές, και αφετέρου μπορώ να αλλάξω τον κόσμο με συγκεκριμένες εκφωνήσεις μου, όπως συμβαίνει στις υποσχέσεις, στις διαταγές κτλ (Searle, 1979:3-4).

Σχετικά με το τρίτο κριτήριο αξίζει να σημειωθεί ότι ο ομιλητής, όταν επιτελεί μια γλωσσική πράξη εκφράζει πάντοτε μια συμπεριφορά ή αντίδραση ως προς το περιεχόμενο της πράξης που επιτελείται. Η συμπεριφορά αυτή μπορεί να είναι κάποια επιθυμία, πεποίθηση (belief), πρόθεση, θαυμασμός για κάτι. Για παράδειγμα στις δηλώσεις ο ομιλητής εκφράζει την πεποίθησή του σχετικά με το προτασικό περιεχόμενο, ενώ στις υποσχέσεις εκφράζεται η πρόθεσή του να κάνει κάτι. Το κριτήριο αυτό αντιστοιχεί και αφορά τη συνθήκη ειλικρινείας, που αναφέραμε προηγουμένως (ο.π.:4-5). Επομένως, η ταξινόμηση του Searle περιλαμβάνει τις παρακάτω ομάδες γλωσσικών πράξεων: α) τις δηλώσεις (assertives), β) τις κατευθυντικές (directives), γ) τις δεσμευτικές (commissives), δ) τις εκφραστικές (expresives) και ε) τις διακηρύξεις (declarations).

Συγκεκριμένα για τις δηλώσεις που μας ενδιαφέρουν εδώ, μπορούμε εύκολα να αναγνωρίσουμε ότι το κοινό σημείο στη θεωρία του Searle και του Austin αποτελεί το αξίωμα ότι μπορούμε να τις κρίνουμε για την αλήθειά τους, να τις χαρακτηρίσουμε ως αληθείς ή ψευδείς. Επίσης ο Searle (ο.π.:13) στην κατηγορία των δηλώσεων ομαδοποιεί τις expositives και verdictives του Austin σε μια ενιαία κατηγορία, επειδή εμφανίζουν πολλές ομοιότητες και επικάλυψη ως προς το ελλεκτικό τους σημείο.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εξετάσουμε τις αναγκαίες συνθήκες και τους καταστατικούς κανόνες που πρέπει να ισχύουν, ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση μιας δήλωσης. Σύμφωνα λοιπόν με τον Searle (1969:64-66) η συνθήκη προτασικού περιεχομένου τους είναι κάθε πρόταση p , που δηλώνει ο ομιλητής, η συνθήκη προετοιμασίας αφορά τον ομιλητή, που πρέπει να διαθέτει κάποια τεκμήρια για την αλήθεια της πρότασης p . Η συνθήκη ειλικρινείας σχετίζεται με τη δέσμευση του ομιλητή για την αλήθεια της δήλωσης που εκφωνεί. Με τη συνθήκη αυτή ο ομιλητής εκδηλώνει και εκφράζει την πεποίθησή του ότι ισχύει το p ως αληθές. Τέλος, η ουσιώδης συνθήκη αποτελεί εγγύηση ότι με τη δήλωση ότι p η εκφώνηση εκλαμβάνεται ως αναπαράσταση μιας πραγματικής κατάστασης γεγονότων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω συνθήκες οι δηλώσεις αποκτούν το συμβολισμό: $\vdash \downarrow B(p)$ (Searle, 1979:12). Το βέλος δηλώνει την κατευθυντικότητα των δηλώσεων, που περιγράφουν και αναπαριστούν τον κόσμο με τις λέξεις, Το γράμμα B αναφέρεται στη συνθήκη ειλικρινείας,

δηλαδή την έκφραση της πίστης του ομιλητή και τη δέσμευσή του ότι κατοχυρώνει την αλήθεια της δήλωσής του και το p δηλώνει το προτασικό περιεχόμενο της δήλωσης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι ο Searle (1979:19-20) αναγνωρίζει και έναν άλλο τύπο γλωσσικών πράξεων, που αποτελεί μείξη των δηλώσεων και των διακηρύξεων. Οι πράξεις αυτές ονομάζονται “δηλωτικές διακηρύξεις”, δε θεωρούνται ιδιαίτερη κατηγορία των γλωσσικών πράξεων, αλλά συνεξετάζονται με τις διακηρύξεις. Οι “δηλωτικές διακηρύξεις” ανήκουν στην τάξη των διακηρύξεων, γιατί η εκφώνησή τους νομιμοποιείται από άτομα με κάποιο αξίωμα στο πλαίσιο μιας θεσμικής διαδικασίας, όπως είναι η κήρυξη κάποιου ως ένοχου από το δικαστή. Στο θεσμικό πλαίσιο μιας δίκης ο δικαστής θα κάνει μια δήλωση, θα επιβεβαιώσει ότι ο κατηγορούμενος είναι αθώος ή ένοχος και ταυτόχρονα επιτελεί μια διακήρυξη λόγω του θεσμικού πλαισίου, όπου πραγματώνεται η εκφώνηση. Οι “δηλωτικές διακηρύξεις” δανείζονται από τις δηλώσεις τη συνθήκη ειλικρινείας και την κατευθυντικότητα διατηρώντας όμως και την κατευθυντικότητα των διακηρύξεων. Έτσι ο συμβολισμός τους παριστάνεται ως εξής: $D_a \downarrow \uparrow B(p)$.

1.3 ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ J. SADOCK.

Η θεωρία του Searle, όπως την παρουσιάσαμε συνοπτικά στην προηγούμενη ενότητα, περιλαμβάνει τρεις βασικούς άξονες, στη βάση των οποίων καθορίζουμε το είδος της γλωσσικής πράξης που επιτελεί ο ομιλητής. Τα κριτήριά του είναι το ελλεκτικό σημείο, η κατευθυντικότητα και η ψυχολογική κατάσταση του ομιλητή, που σχετίζεται με τη συνθήκη ειλικρινείας. Επομένως, αν θέλουμε να περιγράψουμε μια εκφώνηση και να την εντάξουμε σε κάποια ομάδα πράξεων, θα πρέπει να ελέγξουμε τα χαρακτηριστικά της και στα τρία επίπεδα ταξινόμησης. Είναι επομένως εύκολο να συμπεράνουμε ότι το συγκεκριμένο σύστημα του Searle κρίνεται αντι-οικονομικό και σύνθετο λόγω της παρουσίας πολλών παραμέτρων για την αξιολόγηση των γλωσσικών πράξεων (Sadock, 1994:395).

Ο Sadock για αυτούς τους λόγους επιστρέφει στην παλιά διάκριση του Austin και την εξετάζει μέσα από μια διαφορετική προοπτική μειώνοντας

ταυτόχρονα τα κριτήρια που παρουσιάζονται από τον Searle. Ο Sadock προτείνει ότι η γλώσσα έχει τρεις επικοινωνιακές διαστάσεις: την πληροφοριακή ή αναπαραστατική (informational), την αποτελεσματική (effective) και την προθεσιακή (affective)³. Αυτές οι διαστάσεις είναι ανεξάρτητες και αυτόνομες μεταξύ τους. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι σύμφωνα με τον Sadock όλες οι γλωσσικές πράξεις ανήκουν στο πεδίο και των τριών επικοινωνιακών διαστάσεων, δηλαδή αποτελούν όλες συμβατική αναπαράσταση του κόσμου (informational), προκαλούν ένα κοινωνικό γεγονός, που είναι η αλληλεπίδραση των ατόμων και ο διάλογος (effective) και συμβατικά παρουσιάζουν τη προθεσιακή κατάσταση του ομιλητή (affective) (ο.π.:400).

Πρέπει επίσης να αναφέρουμε ότι οι δύο πρώτες διαστάσεις, δηλαδή η αναπαραστατική και η αποτελεσματική αποτελούν τον πρωτογενή χαρακτήρα της κάθε πράξης. Έτσι, οι διαπιστωτικές εκφωνήσεις του Austin που έχουν ως στόχο τους να αναπαραστήσουν μια κατάσταση πραγμάτων ανήκουν στο πεδίο της πληροφοριακής διάστασης, ενώ αντίθετα οι επιτελεστικές εκφωνήσεις, των οποίων η λειτουργία είναι να προκαλέσουν κοινωνικές αλλαγές και συγκεκριμένα κοινωνικά αποδεκτά γεγονότα, ανήκουν στον αποτελεσματικό χώρο. Η τρίτη διάσταση, η προθεσιακή διέπει όλες τις πράξεις και αφορά την έκφραση μιας ψυχολογικής κατάστασης του ομιλητή (ο.π.:396-397).

Το σχήμα που παρουσιάζει ο Sadock είναι αρκετά αφαιρετικό και συνοπτικό σε σχέση με το αντίστοιχο του Searle. Επίσης ο συγγραφέας επιδιώκει να έχει η θεωρία του καθολικό χαρακτήρα και καθολικά πρότυπα περιγραφής, εφόσον στις περισσότερες γλώσσες οι γλωσσικές πράξεις παρουσιάζουν τη δομή και των τριών διαστάσεων.

Για παράδειγμα, οι δηλώσεις και ειδικότερα το επιτελεστικό ρήμα «δηλώνω» έχει τα εξής στοιχεία (ο.π.:401):

«Δηλώνω»

Αναπαράσταση (Representation): μια πρόταση P.

Αποτέλεσμα (Effect): θέτει την P ως αντικείμενο συζήτησης και διαλόγου.

³ Με το επίθετο «προθεσιακή» αποδίδουμε εδώ τον όρο affective, με τον οποίο ο συγγραφέας αναφέρεται και περιγράφει τις νοητικές αναπαραστάσεις των ομιλητών, που τους οδηγούν στην εκφώνηση συγκεκριμένων γλωσσικών πράξεων. Αντιστοιχεί με τον όρο psychological state του Searle.

Προθεσιακή κατάσταση (Affect): ο ομιλητής πιστεύει ότι η P είναι αληθής.

Αν επιχειρήσουμε να ασκήσουμε κριτική στο μοντέλο του Sadock, θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η θεωρία που προτείνει για τις γλωσσικές πράξεις, παρόλο που εμφανίζει έναν συστηματικό και οικονομικό χαρακτήρα περιγραφής και ανάλυσης, θεωρώ ότι παρουσιάζει και κάποια μειονεκτικά στοιχεία. Το πρώτο στοιχείο που θα ήθελα να τονίσω είναι ότι δεν επιχειρείται εδώ κάποια απόπειρα ταξινόμησης των γλωσσικών πράξεων ή των επιτελεστικών ρημάτων, αλλά ο συγγραφέας απομονώνει και εκθέτει τα πιο αντιπροσωπευτικά ρήματα για κάθε κατηγορία γλωσσικών πράξεων (π.χ. *δηλώνω, απαιτώ, υπόσχομαι, απολογούμαι, ρωτώ, κατηγορώ, κριτικάρω*) και αποδίδει μόνο σε αυτά τα ρήματα τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της πληροφορικότητας, του αποτελέσματος και της προθεσιακότητας.

Το δεύτερο στοιχείο κριτικής που μπορούμε να ασκήσουμε στο άρθρο του Sadock αφορά αυτά καθ' αυτά τα «κριτήρια ταξινόμησης» των ρημάτων, δηλαδή το χαρακτηριστικό της πληροφορικότητας, του αποτελέσματος και της προθεσιακής – νοητικής κατάστασης του ομιλητή. Θα ήθελα να επισημάνω ότι οι τρεις διαστάσεις των γλωσσικών πράξεων που προτείνει (όπως άλλωστε προκύπτει και από την ανάλυση του ρήματος “*δηλώνω*” στον προηγούμενο πίνακα) δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια αφαιρετική επαναδιατύπωση και συγκερασμός των συνθηκών που προβάλλει η θεωρία του Searle. Συγκεκριμένα, η προθεσιακή διάσταση των γλωσσικών πράξεων αντιστοιχεί στη συνθήκη ειλικρινείας του Searle, η πληροφοριακή διάσταση ανακαλεί το ελλεκτικό σημείο και τις συνθήκες προτασικού περιεχομένου και τέλος η αποτελεσματική διάσταση αντιστοιχεί τόσο στη συνθήκη προτασικού περιεχομένου όσο και στη συνθήκη προετοιμασίας (ο.π.:401).

Ένα τελευταίο στοιχείο που πρέπει να σημειώσουμε είναι ότι ο Sadock δεν αναφέρεται καθόλου στην ουσιώδη συνθήκη (essential condition) του Searle για τις γλωσσικές πράξεις, που αποτελεί βασικό στοιχείο για τη σύσταση και τον καθορισμό τους.

Επομένως, παρατηρούμε ότι η πρόταση του Sadock δεν παρουσιάζει σημαντικά σημεία απόκλισης από τη θεωρία του Searle, γιατί διατηρεί αναλλοίωτα τα στοιχεία που προαναφέραμε και απλά τα μετονομάζει

προσαρμόζοντάς τα στις τρεις διαστάσεις των γλωσσικών πράξεων του σχήματός του. Τα στοιχεία αυτά που αποσπά ο Sadock από τη βασική θεωρία του Searle προσδίδουν ένα πληρέστερο και οικονομικότερο σύστημα περιγραφής και καθολικότητα στο μοντέλο του.

2. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΜΕ ΤΗ ΣΚΕΨΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΟΗΣΗ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κύριο θέμα που θα μας απασχολήσει σε αυτή την ενότητα αφορά τη σύνδεση γλώσσας και σκέψης και συγκεκριμένα αν οι γλωσσικές πράξεις – και κυρίως οι δηλώσεις – αφορούν και απεικονίζουν γεγονότα, που προέρχονται από τη σκέψη μας και κατ' επέκταση θα μπορούμε να ισχυριστούμε ότι γλωσσικές πράξεις (illocutionary acts) και νοητικές καταστάσεις (mental states) συνδέονται άμεσα. Είναι βέβαια αναμφισβήτητο ότι η σχέση γλώσσας και σκέψης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αμφίδρομη, αν λάβουμε υπόψη μας ότι για να δηλώσουμε, να προτείνουμε ή να αναφέρουμε οποιαδήποτε γεγονότα πρέπει και να τα πιστεύουμε. Αφετέρου, αυτό που αποτελεί αντικείμενο της σκέψης μας σχεδόν πάντοτε μπορούμε να το περιγράψουμε και να το αποκωδικοποιήσουμε μέσω της γλώσσας.

Επομένως σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούμε στο θέμα της Προθετικότητας (Intentionality) των ομιλητών να εκδηλώσουν μια συγκεκριμένη συμπεριφορά μέσα από την εκφώνηση των γλωσσικών πράξεων. Θα αναπτύξουμε εδώ την πρόσφατη θεωρία του Searle (1983) και του Vanderveken (1990) για τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη γλωσσική πράξη και τη νοητική κατάσταση και στο τέλος θα αναφέρουμε σύντομα την πρόταση του Vendler (1972), που παρουσιάζει αξιολογικά στοιχεία, παρόλο που επηρεάζεται σημαντικά από τον Austin και στην εποχή του δε τίγεται το ζήτημα της σχέσης γλωσσικών πράξεων και νοητικών καταστάσεων.

2.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ SEARLE ΚΑΙ ΤΟΥ VANDERVEKEN ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΝΟΗΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.

Ο Searle στο έργο του *Speech Acts* (1969) διαπιστώνει πρώτος ότι υπάρχει αυτός ο άμεσος συσχετισμός των γλωσσικών πράξεων με τις αντίστοιχες νοητικές καταστάσεις που εκφράζουν. Συγκεκριμένα, ο Searle (ο.π.:60 & 64-65) θεωρεί ότι η συνθήκη ειλικρινείας είναι βασική, ουσιώδης και πρέπει να τηρείται για την επιτυχή επιτέλεση των πράξεων. Για να είναι ειλικρινής τόσο ο ομιλητής όσο και η γλωσσική πράξη που εκφωνεί, είναι αναγκαίο να εκφράζει και την αντίστοιχη νοητική κατάσταση της κάθε πράξης π.χ. στην κατηγορία των δηλώσεων ο ομιλητής εκφράζει την πίστη του για αυτό που δηλώνει, βεβαιώνει κτλ, στις δεσμεύσεις εκφράζει την πρόθεσή του να εκπληρώσει το περιεχόμενο της δέσμευσης, υπόσχεσης κτλ, ενώ στην ομάδα των κατευθυντικών πράξεων εκφράζεται η επιθυμία του να κάνει κάτι ο ακροατής.

Η σύνδεση γλωσσικών πράξεων με τη νοητική κατάσταση φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΡΑΞΗ	ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
Δήλωση (assertive)	πίστη – πεποίθηση (belief)
Υπόσχεση (promise)	πρόθεση (intention)
Αίτηση (request)	επιθυμία (desire)

Αργότερα ο Searle σε ένα άλλο σημαντικό έργο του στο *Intentionality* (1983) εξετάζει γενικά την Προθετικότητα, που αφορά όλες τις νοητικές καταστάσεις (όπως τις παρουσιάσαμε στον παραπάνω πίνακα) και δεν πρέπει να τη συγχέουμε με τις προθέσεις γενικότερα. Η Προθετικότητα (Intentionality) είναι ευρεία έννοια, που χαρακτηρίζει όλες τις νοητικές καταστάσεις και αποτελεί μια ιδιότητά τους, ενώ η πρόθεση (intention) είναι νοητική κατάσταση και ανήκει στο πεδίο της Προθετικότητας.

Η κεντρική ιδέα του Searle για τις νοητικές καταστάσεις είναι ότι υπάρχει ένας ισομορφισμός ανάμεσα στις νοητικές καταστάσεις και τις γλωσσικές πράξεις, επειδή και στις δύο περιπτώσεις έχουμε αναπαράσταση αντικειμένων και γεγονότων με τη διαφορά ότι η γλώσσα αναπαριστά τα γεγονότα με διαφορετικό τρόπο από τη νόηση (Searle, 1983:4).

Ο Searle χρησιμοποιεί τέσσερα κριτήρια στη βάση των οποίων αποδεικνύει την παραλληλία των γλωσσικών πράξεων με τις αντίστοιχες νοητικές

καταστάσεις που εκφράζουν. Θα αναφέρουμε και θα αναλύσουμε εδώ τα κριτήρια που αφορούν συγκεκριμένα τις βεβαιώσεις σε σχέση με την έκφραση της πίστης του ομιλητή (ο.π.:6-10).

Το πρώτο κριτήριο που αναλύει ο Searle έγκειται στη δομική παραλληλία που διαφαίνεται ανάμεσα στις γλωσσικές πράξεις και τις νοητικές καταστάσεις. Συγκεκριμένα, η δομή των γλωσσικών πράξεων έχει τη μορφή F(p), όπου F είναι η ελλεκτική δύναμη και p το προτασικό περιεχόμενο της δύναμης. Η δομή των νοητικών καταστάσεων παρουσιάζει ομοιότητες με τη δομή των γλωσσικών πράξεων, εφόσον έχει τη μορφή S(r), όπου το S δηλώνει την ειδική νοητική κατάσταση του ομιλητή και το r αναφέρεται στο αναπαραστατικό περιεχόμενό της. Με το επόμενο παράδειγμα δείχνουμε αυτή τη σχέση:

8) Σε βεβαιώνω ότι χιονίζει.

ΕΛΛ. ΔΥΝΑΜΗ (F) Βεβαιώνω **ΝΟΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ (S)** Πίστη
ΠΡΟΤ. ΠΕΡΙΕΧ. (p) ότι χιονίζει **ΑΝΑΠΑΡΑΣΤ. ΠΕΡΙΕΧ. (r)** ότι χιονίζει

Το δεύτερο στοιχείο που μοιράζονται οι γλωσσικές πράξεις με τις νοητικές καταστάσεις είναι η κατευθυντικότητα. Έχουμε ήδη αναφέρει ότι η κατευθυντικότητα των βεβαιώσεων είναι από τις λέξεις στον κόσμο (word – to – world direction of fit), ενώ η κατευθυντικότητα της πίστης ως νοητικής κατάστασης είναι από το νου και τη σκέψη προς τον κόσμο (mind – to – world). Η ύπαρξη και η παραδοχή της κατευθυντικότητας των νοητικών καταστάσεων και συγκεκριμένα της πίστης (belief) προς τον κόσμο διασφαλίζει την επικοινωνία, γιατί οι ομιλητές σύμφωνα με τον Searle (ο.π.:8) νομιμοποιούνται να μεταβάλλουν την πίστη τους για κάτι στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι δε συνάδει με τα γεγονότα του κόσμου.

Το τρίτο κριτήριο αφορά όχι πλέον την αντιστοίχιση γλωσσικών πράξεων και νοητικών καταστάσεων, αλλά τη σύνδεση των τελευταίων με τις πρώτες. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ρητά ότι κάθε φορά που επιτελούμε μια πράξη, εκφράζουμε απαραίτητα την αντίστοιχη νοητική κατάσταση (ο.π.:9). Η νοητική κατάσταση που εκφράζεται μέσα από τη γλωσσική πράξη είναι η συνθήκη ειλικρινείας της που είναι άτοπο ή παράλογο να αναιρέσουμε όταν επιτελούμε μια πράξη. Είναι προφανές ότι δεν μπορούμε να βεβαιώσουμε κάτι και ταυτόχρονα να δηλώσουμε ότι αρνούμαστε να το πιστέψουμε. Τέτοια δεδομένα που συνιστούν το παράδοξο του Moore (Levinson, 1983:235), στην ουσία δεν μπορούν να εκφωνηθούν και να γίνουν αποδεκτά. π.χ.:

(9) Σου δηλώνω ότι ο Γιάννης είναι κυκλοθυμικός, αλλά δεν το πιστεύω.

(10) Σε διαβεβαιώνω ότι θα πάρεις προαγωγή, αλλά δεν το πιστεύω.

(11) Σου υπόσχομαι ότι αύριο θα πάμε εκδρομή, αλλά δεν έχω καμία πρόθεση να το κάνω.

Ο Searle με αυτή τη συνθήκη προβλέπει και αναγνωρίζει ότι υπάρχει δυνατότητα να πει κάποιος ομιλητής ψέματα ή να εκφέρει μια ανειλικρινή γλωσσική πράξη. Υποστηρίζει ξεκάθαρα ότι η έκφραση μιας νοητικής κατάστασης με την επιτέλεση μιας πράξης δε συνεπάγεται και δεν εγγυάται ότι ο ομιλητής έχει στην πραγματικότητα τη δεδομένη νοητική πράξη. Η περίπτωση υποκριτικής, ψεύδους και ανειλικρίνειας των ομιλητών αποτελούν για τον Searle περιπτώσεις όπου κάποιος δεν έχει τελικά τη νοητική κατάσταση που «εκφράζει».

Ο Searle ολοκληρώνει την ανάλυση των παραλληλιών ανάμεσα στις γλωσσικές πράξεις και τις νοητικές καταστάσεις με το επιχείρημα ότι και οι δύο ομάδες έχουν αντίστοιχες συνθήκες ικανοποίησης (conditions of satisfaction). Συγκεκριμένα, η συνθήκη ικανοποίησης μιας δήλωσης είναι ότι πρέπει να είναι αληθής και επομένως, η πίστη έχει τη συνθήκη ικανοποίησης ότι τα πράγματα είναι ακριβώς έτσι, όπως πιστεύω ότι είναι. Οι συνθήκες ικανοποίησης των γλωσσικών πράξεων με την αντίστοιχη νοητική τους κατάσταση πρέπει να ταυτίζονται (ο.π.:10-11).

Η θεωρία του Vanderveken βασισμένη στις αρχές του Searle διαφέρει σε ελάχιστα σημεία από την προηγούμενή της, καθώς πρόκειται για ένα μοντέλο αυστηρά νοησιαρχικό και προσανατολισμένο στις αρχές της λογικής, των συλλογισμών και των συνεπαγωγών. Ο Vanderveken (1990:57-59) θεωρεί ότι η γλώσσα και η σκέψη αποτελούν αδιάσπαστα στοιχεία, επειδή η σκέψη μας αντανακλάται και εκφράζεται μέσω της γλώσσας και μάλιστα με την επιτέλεση των γλωσσικών πράξεων. Οι ομιλητές διαθέτουν έναν ισχυρό γνωστικό μηχανισμό, που τους δίνει τη δυνατότητα οτιδήποτε σκέφτονται να το αναπαριστούν γλωσσικά. Μάλιστα η σχέση γλώσσας και σκέψης είναι τόσο στενή, ώστε δεν είναι περίεργο ότι υπάρχουν πράξεις που τις επιτελούμε μόνο νοητικά χωρίς να τις εκφράζουμε και να τις κοινοποιούμε σε άλλους. Αυτές οι «νοητικές πράξεις» εμφανίζουν τη λογική δομή των γλωσσικών πράξεων, για παράδειγμα μπορούμε να εξάγουμε συμπεράσματα, να υποσχεθούμε κάτι στον εαυτό μας ή να απαιτήσουμε κάτι από τον εαυτό μας χωρίς να το δηλώσουμε σε

άλλους. Αυτές οι χαρακτηριστικές πράξεις που συντελούνται στη σκέψη μας δεν εξωτερικεύονται, αλλά συμφωνούν με τη δομή των πράξεων της γλώσσας.

Ο Vanderveken επιβεβαιώνει τη θεωρία του Searle για τη σχέση γλωσσικών πράξεων και νοητικών καταστάσεων και επομένως δέχεται ότι οι δηλώσεις και οι βεβαιωτικές πράξεις συνίστανται στην ταυτόχρονη έκφραση της πίστης ότι αυτό που βεβαιώνεται είναι αληθές.

Επίσης αξίζει να αναφέρουμε εδώ μια παλιότερη άποψη που έχει διατυπωθεί από τον Zeno Vendler, ο οποίος πραγματεύεται στο άρθρο του *Thoughts* (1972) τη σύνδεση γλώσσας και νόησης και εισάγει παράλληλα μια τριμερή διάκριση των ρημάτων σε επιτελεστικά, ρήματα νοητικής κατάστασης (mental state) και ρήματα νοητικής πράξης (mental act). Στην ταξινόμηση των επιτελεστικών ρημάτων ακολουθεί πιστά τη θεωρία του Austin (βλ. κεφ. 1.1) με τη διαφορά ότι προτείνει δύο επιπλέον διακρίσεις των επιτελεστικών expositives ρημάτων: τα ρήματα νοητικής πράξης (π.χ. *ανακαλύπτω, παρατηρώ, αντιλαμβάνομαι, συμπεραίνω, μαθαίνω*), τα οποία εμφανίζουν κοινές ιδιότητες με τα αμιγώς επιτελεστικά και τα οποία τα αντιδιαστέλλει με τα ρήματα νοητικής κατάστασης (π.χ. *ξέρω, νομίζω, πιστεύω, θυμάμαι, υποθέτω, αμφιβάλλω*). Το κριτήριο που διαφοροποιεί τις δύο ομάδες ρημάτων σύμφωνα με τον Vendler (1972:142) είναι ότι τα πρώτα σχετίζονται με την επίτευξη γεγονότων και τη δημιουργία πράξεων και για αυτό το λόγο μοιάζουν με τα επιτελεστικά, ενώ τα ρήματα νοητικής κατάστασης δηλώνουν ότι ο ομιλητής έχει μια νοητική κατάσταση και το γνωρίζει, έχει δηλαδή άμεση αντίληψη και γνώση της πίστης του, της επιθυμίας του, της υπόθεσής του κ.α.

Επειδή ο Vendler ακολουθεί τη θεωρία του Austin στη διάκριση των επιτελεστικών ρημάτων και εμείς ήδη την έχουμε απορρίψει σε προηγούμενο κεφάλαιο, δε θα ασχοληθούμε εδώ περισσότερο με την ταξινόμηση των ρημάτων, όπως παρουσιάζεται από τον Vendler (άλλωστε δεν έχει συγκεκριμένα κριτήρια για την ταξινόμηση που προτείνει, εφόσον την υιοθετεί αυτούσια από τον Austin και κατά συνέπεια υιοθετεί και τα προβλήματα της). Αξίζει όμως να σχολιάσουμε την άποψή του και την επιχειρηματολογία του για τη σχέση νόησης και γλώσσας. Αποδέχεται την αντιστοιχία γλώσσας και σκέψης και την επιτέλεση πράξεων τόσο με τη γλώσσα όσο και με τη σκέψη. Όταν μιλάμε και χρησιμοποιούμε τη γλώσσα ως ικανοί και επαρκείς ομιλητές επιτελούμε γλωσσικές πράξεις και παράλληλα όταν σκεφτόμαστε

ενεργοποιούμε διαδικασίες και μηχανισμούς της νόησης και άρα μπορούμε να αντιληφθούμε, να συμπεράνουμε, να αποφασίσουμε, να υποθέσουμε, να αναρωτηθούμε. Επομένως και στη θεωρία του Vendler οι νοητικές καταστάσεις είναι εσωτερικές διαδικασίες του νου και διαμορφώνουν τις πράξεις και τη νοητική συμπεριφορά μας.

3. Ο ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με τις δηλώσεις (assertives) και τις ιδιότητές τους ως επιτελεστικές εκφωνήσεις. Το ζήτημα αυτό είχε απασχολήσει τον Austin (κεφ. 1.1), ο οποίος αντιμετώπιζε τις δηλώσεις ως μια ομάδα προτάσεων που περιγράφουν τα γεγονότα και αντιδιαστέλλονται με τις επιτελεστικές προτάσεις που καθιστούν και δημιουργούν γεγονότα. Στη συνέχεια όμως οι ομοιότητες και η αντιστοιχία που παρουσίαζαν με τις επιτελεστικές τον ανάγκασαν να τις εντάξει στο σχήμα των επιτελεστικών εκφωνήσεων ως μια ιδιάζουσα κατηγορία τους.

Οι σύγχρονοι μελετητές της φιλοσοφίας της γλώσσας θέτουν το ερώτημα αν όλες οι επιτελεστικές εκφωνήσεις πρέπει να αναλυθούν και να περιγραφούν σαν να ήταν πρωτογενώς δηλώσεις και επομένως ο ομιλητής αρχικά δηλώνει ότι επιτελεί τη γλωσσική πράξη, που καθορίζει το επιτελεστικό ρήμα ή αν πρέπει να θεωρήσουμε ότι οι επιτελεστικές έχουν το χαρακτήρα των διακηρύξεων με αποτέλεσμα να κατοχυρώνεται η πραγματική πρόθεσή μας για την εκφώνησή τους. Σε αυτήν την ενότητα θα ασχοληθούμε με τις δυο αντικρουόμενες απόψεις για την ανάλυση των επιτελεστικών εκφωνήσεων που έχουν προταθεί από τον Searle και τους Bach & Harnish.

3.1 Η ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ J. R. SEARLE.

Θα αρχίσουμε την ανάλυσή μας με το άρθρο *How performatives work* (1989) του Searle και τη θεωρία του Vanderveken (1990:19-20), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι επιτελεστικές εκφωνήσεις είναι πρωτογενώς διακηρύξεις

και δευτερογενώς γλωσσικές πράξεις που καθορίζει το επιτελεστικό τους ρήμα.⁴

Ο Searle επικεντρώνει το ενδιαφέρον του σε εκείνες τις εκφωνήσεις που δηλώνουν το είδος της γλωσσικής πράξης με ένα επιτελεστικό ρήμα σαφώς εκπεφρασμένο και θεωρεί ως αξίωμα ότι οι επιτελεστικές αποτελούν μια ιδιαίτερη κατηγορία εκφωνήσεων με συγκεκριμένα ιδιοσυγκρατικά χαρακτηριστικά. Το γεγονός ότι περιορίζει το ερευνητικό του πεδίο στις “τυπικές” επιτελεστικές εκφωνήσεις του δίνει τη δυνατότητα να υποστηρίξει ότι το ιδιάζον στοιχείο τους είναι ο αυτο-εγγυητικός χαρακτήρας τους (self-guaranteeing character) (1989:539). Το στοιχείο αυτό αποτελεί την πεμπουσία των επιτελεστικών εκφωνήσεων, εφόσον σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται σφάλμα ή ψέμα για αυτήν καθ’ αυτήν τη γλωσσική πράξη που εκφράζουμε, ενώ είναι θεμιτό να αρνηθούμε το περιεχόμενό της ή και να το διαψεύσουμε. Επομένως ο αυτο-εγγυητικός χαρακτήρας των επιτελεστικών κατοχυρώνει την πιθανή εκφώνηση των παρακάτω:

12) Σου υπόσχομαι ότι θα σου δανείσω το αυτοκίνητό μου, αλλά τελικά δε θα το κάνω (εννοείται: δε θα δανείσω το αυτοκίνητό μου).

13) * Σου υπόσχομαι ότι θα σου δανείσω το αυτοκίνητό μου, αλλά / όμως αυτό δεν είναι υπόσχεση.

14) Σε πληροφορώ ότι ο Γ. είναι άρρωστος. Το πίστευες; Μόλις σου είπα ψέματα.

15) * Σε πληροφορώ ότι ο Γ. είναι άρρωστος και αυτό που σου είπα τώρα δεν είναι πληροφορία.

Από τα παραπάνω παραδείγματα γίνεται αντιληπτό ότι δε μπορούμε να αναιρέσουμε την ίδια τη γλωσσική πράξη (υπόσχεση, επιβεβαίωση, απειλή, όρκος, συμβουλή κ.λ.π.) – γιατί σε αυτή την περίπτωση οδηγούμαστε σε λογική αντίφαση – παρά μόνο το περιεχόμενό της. Επομένως, φαίνεται εύλογη η υπόθεση του Searle σχετικά με τον αυτο-εγγυητικό χαρακτήρα των επιτελεστικών και ξεκινώντας από αυτή την αφετηρία ολόκληρος ο συλλογισμός του δομείται στην ερμηνεία αυτού του στοιχείου.

⁴ Συγκεκριμένα ο Vanderveken (ο.π.) δέχεται την άποψη ότι οι επιτελεστικές είναι αρχικά διακηρύξεις για το λόγο ότι το προτασικό περιεχόμενο των διακηρύξεων καθίσταται αληθές ταυτόχρονα με την εκφώνηση και έτσι ο ομιλητής με το αντίστοιχο επιτελεστικό ρήμα απευθείας επιτελεί τη γλωσσική πράξη.

Ο Searle θεωρεί ότι το αυτο-εγγυητικό στοιχείο των επιτελεστικών υποδηλώνει την εγγύηση για την ύπαρξη και την εκδήλωση μιας συγκεκριμένης πρόθεσης, που φέρει ο ομιλητής και τον οδηγεί στην εκφώνηση μιας προκαθορισμένης γλωσσικής πράξης. Συνεπώς, το κρίσιμο σημείο είναι να εξηγήσει σε τι συνίσταται η εγγύηση της επιτελεστικής πρόθεσης, ποιο στοιχείο θα διασφαλίσει την ύπαρξη της πρόθεσής μου να δώσω μια εντολή ή υπόσχεση. Η μια λύση που έχει προταθεί είναι να θεωρήσουμε ότι οι επιτελεστικές εκφωνήσεις εντάσσονται στις δηλώσεις (assertives) και θα πρέπει να αναλυθούν σύμφωνα με αυτές. Αυτή η άποψη κρίνεται ανεπαρκής από τον Searle, γιατί το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των δηλώσεων είναι να δεσμεύουν τον ομιλητή για την αλήθεια του προτασιακού περιεχομένου που εκφράζει και δεν αποτελούν δέσμευση της πρόθεσής του για να επιτελέσει κάποια γλωσσική πράξη.

Εφαρμόζοντας λοιπόν μια σειρά κριτηρίων και επιχειρημάτων ο Searle απορρίπτει την ανάλυση των επιτελεστικών ως δηλώσεις και βασίζεται κυρίως σε μια ουσιώδη διάκριση: δέσμευση για την αλήθεια του προτασιακού περιεχομένου της πράξης vs. δέσμευση για πρόθεση της εκφώνησης. Σύμφωνα άλλωστε με την αξιολόγησή του (ο.π.:545) ένας ομιλητής που δίνει μια υπόσχεση κάνοντας έμμεσα τη δήλωση ότι υπόσχεται, η εκφώνησή του δεν τον δεσμεύει για την υπόσχεση, αλλά μόνο για το περιεχόμενό της χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποκλείεται η περίπτωση όπου ο ομιλητής θα υπόσχεται κάτι ψευδές. Από αυτό το σημείο ο Searle προετοιμάζει το τελικό του επιχείρημα ότι οι δηλώσεις εμπεριέχουν τη δέσμευση της πρόθεσης να γίνει η υπόσχεση και όχι την πραγματική πρόθεση της υπόσχεσης. Για να επιτελέσω μια γλωσσική πράξη δεν αρκεί να βεβαιώσω την πρόθεσή μου, κάτι τέτοιο δεν είναι ασφαλές για την πράξη. Απαιτείται η πραγματική παρουσία της πρόθεσης, η οποία δεν εξασφαλίζεται με την απλή δέσμευση για την ύπαρξη της πρόθεσης (ο.π.:546).

Αν απορρίψουμε την ερμηνεία των ιδιοτήτων των επιτελεστικών εκφωνήσεων ως δηλώσεις, τότε ποια υπόθεση θα είναι τόσο ισχυρή ώστε να εγγυάται τη δέσμευση για την παρουσία της πραγματικής πρόθεσης; Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα προκύπτει αν θεωρήσουμε ότι οι επιτελεστικές εκφωνήσεις ταυτίζονται με τις διακηρύξεις, οι οποίες αποτελούν το υπόστρωμα των επιτελεστικών. Οι διακηρύξεις χαρακτηρίζονται από μια ιδιότητα μοναδική σε αυτή την τάξη, δηλαδή να δημιουργούν μια νέα κατάσταση πραγμάτων και

ταυτόχρονα να την περιγράφουν με τις δυνατότητες της γλώσσας. Οι διακηρύξεις προκαλούν αλλαγές στον κόσμο μέσα από ορισμένες δράσεις, αποτελούν το αίτιο που θα έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση μιας επιθυμητής αλλαγής στο περιβάλλον μας. Έχουν επομένως ένα ξεχωριστό γνώρισμα, τη διπλή κατευθυντικότητα, όπως την ορίσαμε προηγουμένως.

Οι διακηρύξεις δημιουργούν, δικαιολογούν και εγγυώνται την παρουσία της πρόθεσης λόγω της ιδιάζουσας φύσης τους να δημιουργούν νέα γεγονότα αντίστοιχα του προτασικού περιεχομένου που εκφράζουν. Ο Searle καταλήγει στο συμπέρασμα ότι όλες οι επιτελεστικές εκφωνήσεις ανήκουν στην ομάδα των διακηρυκτικών εκφωνήσεων, επειδή οι επιτελεστικές δημιουργούν γλωσσικά γεγονότα, ενώ δεν ισχύει το αντίστροφο, δηλαδή δεν αποτελούν τμήμα των διακηρύξεων όσες επιτελεστικές δεν περιέχουν κάποια επιτελεστική έκφραση ή ρήμα (ο.π.:549 – 550). Επίσης ο Searle κάνει και την ακόλουθη διάκριση ανάμεσα στις διακηρύξεις που δημιουργούν γλωσσικά γεγονότα και τις ονομάζει γλωσσικές (π.χ. δηλώσεις, υποσχέσεις, διαταγές) και σε όσες έχουν ως συνέπεια μη γλωσσικά γεγονότα και τις ορίζει ως εξω-γλωσσικές διακηρύξεις (extra-linguistic declarations) (π.χ. πόλεμοι, γάμοι, έναρξη / ακύρωση συνεδριάσεων κ.α.). Οι τελευταίες μάλιστα θεωρούνται και αντιπροσωπευτικές, πρωτοτυπικές διακηρύξεις.

3.2 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ BACH & HARNISH.

Το κοινό χαρακτηριστικό των δύο απόψεων εστιάζεται στο ρόλο και την παρουσία της πρόθεσης για την εκφώνηση των επιτελεστικών προτάσεων με τη διαφορά ότι οι Bach & Harnish (1992) αντιμετωπίζουν την “προθετικότητα” του ομιλητή από άλλη οπτική. Οι Bach & Harnish επισημαίνουν από την αρχή ότι η επιτυχία ή μη των επιτελεστικών εκφωνήσεων συνίσταται στην αναγνώριση της πρόθεσης με την οποία επιτελούνται. Η ύπαρξη της πρόθεσης που την ορίζουν ως “αντανακλαστική” (reflexive) είναι για αυτούς η βάση της επικοινωνίας. Η επικοινωνιακή πρόθεση είναι έμφυτη στον άνθρωπο, υπάρχει ως δεδομένο και αποτελεί ζωτικό στοιχείο της συμπεριφοράς του. Επομένως, κάθε φορά που εκδηλώνουμε την πρόθεσή μας να επικοινωνήσουμε με εκφωνήματα, επιτελούμε συγκεκριμένες γλωσσικές πράξεις χωρίς αναγκαία να

υπάρχει σαφής επιτελεστική έκφραση, όπως υποστηρίζει ο Searle. Σε αυτό το πλαίσιο διατυπώνουν οι Bach & Harnish την πρόταση ότι οι επιτελεστικές είναι αρχικά δηλώσεις και δευτερευόντως γλωσσικές πράξεις που καθορίζονται από το είδος της επικοινωνιακής συμπεριφοράς του ομιλητή. (1992:95 – 96). Έχουν δηλαδή τη μορφή:

[state [order [to leave]]]. Ενώ ο Searle προκρίνει τη μορφή:

[order [to leave] —→ declaration

Οι Bach & Harnish θεωρούν ότι οι επιτελεστικές είναι έμμεσες γλωσσικές πράξεις, όπως φαίνεται και στο παραπάνω σχήμα (ο.π.: 98), πράγμα που τους διαφοροποιεί εντελώς από τον Searle, ο οποίος δεν τις αντιμετωπίζει ως έμμεσες γλωσσικές πράξεις.

Φαίνεται από την ανάλυσή μας ότι οι Bach & Harnish εξαίρουν το ρόλο της επικοινωνιακής πρόθεσης, αφού υποστηρίζουν ότι αυτή αποτελεί το συστατικό της γλωσσικής πράξης και ερμηνεύουν την επιτελεστική εκφώνηση με όρους κατεξοχήν κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης μηνυμάτων ως εξής: ο ομιλητής έχει την πρόθεση να εκφωνήσει μια πράξη το περιεχόμενο της οποίας καθορίζεται από το είδος των επιτελεστικών εκφράσεων που χρησιμοποιεί ή από την εκδήλωση της συγκεκριμένης συμπεριφοράς του. Απ' την άλλη πλευρά ο ακροατής αναγνωρίζει τη συμπεριφορά ή την πράξη που επιτελείται μέσα από δύο στάδια: πρώτα την αντιλαμβάνεται ως δήλωση και στη συνέχεια αναζητά μια εύλογη ερμηνεία του γεγονότος που εκφώνησε ο ομιλητής. Η ερμηνεία των επιτελεστικών ως δηλώσεις έχει μια πολύ θετική συμβολή για τον ακροατή: του παρέχει μια λογική βάση πάνω στην οποία θα αναγνωρίσει την πράξη που εκφωνήθηκε από τον ακροατή.

Οι Bach & Harnish επισημαίνουν ότι τελικά η δέσμευση της ύπαρξης της πρόθεσης ισοδυναμεί με την πραγματική ύπαρξή της, γιατί η ανθρώπινη επικοινωνία συνίσταται στο εξής σχήμα: έχουμε την πρόθεση, την κωδικοποιούμε και την εκφράζουμε μέσα από τις γλωσσικές πράξεις και ο ακροατής την αντιλαμβάνεται με τη βοήθεια της άμεσης δήλωσης αυτής της πρόθεσης. Έτσι, σε αυτή τη θεωρία ο ομιλητής δε μπορεί να δηλώσει ψέματα, παρά μόνο να φανεί ανειλικρινής ως προς τη συμπεριφορά του (ο.π.:103 – 104).

3.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι οι Bach & Harnish προτείνουν μια θεώρηση των επιτελεστικών βασισμένοι σε ενδογλωσσικά φαινόμενα και σε στοιχεία που αφορούν τη λειτουργία και το ρόλο της επικοινωνίας, παρόλο που η ανάλυσή τους σε γενικές γραμμές δε συμφωνεί με τον τρόπο που επικοινωνούμε καθημερινά. Η θεωρία τους δεν έχει ψυχολογική πραγματικότητα, εφόσον σε καμία περίπτωση ένας ομιλητής που εκφωνεί μια πρόταση ή μια σκέψη, πραγματώνει την εκφώνηση λαμβάνοντας υπόψη ότι αρχικά δηλώνει αυτό που εκφωνεί.

Από την άλλη πλευρά η ανάλυση του Searle παρόλο που κρίνεται ικανοποιητική και πλήρης στα βασικά σημεία της, εφόσον προσφέρει μια αξιόπιστη πρόταση για το χαρακτήρα των επιτελεστικών, παρατηρούμε ότι τελικά ο Searle οδηγείται σε μια βαριά ανάλυση. Η άμεση συνέπεια της ανάλυσής του είναι ότι καταλήγει να υποστηρίζει ότι οι επιτελεστικές έχουν δύο χρήσεις, που δεν είναι όμως αλληλοαποκλειόμενες. Η μια χρήση τους είναι η επιτελεστική και η άλλη η περιγραφική χωρίς να υπάρχει περίπτωση αμφισημιών. Υποστηρίζει ότι η σημασία τους είναι η ίδια και το γεγονός ότι ενέχουν δύο χρήσεις, δεν αποτελεί εμπόδιο στην εγγύηση της πρόθεσης.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

“Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ”

4. Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με τη μελέτη και την ανάλυση των βεβαιωτικών ρημάτων που διαθέτει η ελληνική γλώσσα. Για μεθοδολογικούς λόγους κρίνουμε απαραίτητο να διακρίνουμε και να κατατάξουμε τα βεβαιωτικά ρήματα σε τέσσερις κύριες κατηγορίες και να προσδιορίσουμε τους συντακτικούς και σημασιολογικούς περιορισμούς τους μέσα από συγκεκριμένα προτασικά δεδομένα και παραδείγματα.

Η πρώτη ομάδα περιέχει τα επιτελεστικά βεβαιωτικά ρήματα, τα οποία συγκροτούν τις επιτελεστικές εκφωνήσεις και η χρήση τους από τους ομιλητές συνίσταται στο ότι περιγράφουν την πράξη που δηλώνει το ρήμα και ταυτόχρονα την επιτελούν μέσω της εκφώνησής του. Στη δεύτερη ομάδα προτείνουμε να ταξινομηθούν τα απλά βεβαιωτικά ρήματα, τα οποία περιγράφουν τις λεκτικές δραστηριότητες των ομιλητών χωρίς όμως να επιτελούν και την αντίστοιχη γλωσσική πράξη της βεβαίωσης. Επίσης τα ρήματα που δηλώνουν τις διάφορες νοητικές διεργασίες και τη νοητική κατάσταση των ομιλητών προτείνουμε να ταξινομηθούν εδώ ως μια ιδιαίτερη κατηγορία των απλών βεβαιωτικών ρημάτων.

Μια επιπλέον διάκριση που πρέπει να γίνει, αφορά εκείνα τα ρήματα που συνδυάζουν τη βεβαιωτική και τη διακηρυκτική χρήση και πρόκειται για αμιγή επιτελεστικά ρήματα. Ο Searle (1979) χαρακτήρισε αυτές τις εκφωνήσεις με τον όρο δηλωτικές διακηρύξεις (assertive declarations), επειδή συνεμφανίζουν τα χαρακτηριστικά των δηλώσεων με τα χαρακτηριστικά των διακηρύξεων (βλ. κεφ. 1.2). Τέλος, στην τέταρτη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται τα επιτελεστικά βεβαιωτικά ρήματα, που έχουν μια ισχυρή βεβαιωτική δύναμη, αλλά στο περιεχόμενό τους εγγράφεται και μια δευτερεύουσα δύναμη αντίστοιχη των δεσμευτικών ή κατευθυντικών γλωσσικών πράξεων.

Σε αυτή την ενότητα ως επικουρικό υλικό για την ανάλυση και την ταξινόμηση των ρημάτων στις συγκεκριμένες κατηγορίες που προτείναμε, χρησιμοποιήσαμε και ορισμένα σύγχρονα λεξικά της νέας ελληνικής, από τα οποία αξιοποιήσαμε πληροφορίες για τη σημασία των εν λόγω ρημάτων με αποτέλεσμα μια συγκροτημένη ομαδοποίησή τους με βάση σημασιολογικά και εννοιολογικά κριτήρια. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν το *Λεξικό της νέας*

ελληνικής γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη (1998), το *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής* του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών του ΑΠΘ (1998) και το *Λεξικό της σύγχρονης ελληνικής δημοτικής γλώσσας γραπτής και προφορικής* του Εμμ. Κριαρά (1995).

4.1 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

Τα βεβαιωτικά ρήματα των ελληνικών που έχουν επιτελεστικό χαρακτήρα μπορούν να αναλυθούν στα ακόλουθα δεδομένα και να ταξινομηθούν στις παρακάτω ομάδες:

δικαιολογώ

Το *δικαιολογώ* ως επιτελεστικό ρήμα δημιουργεί μια κοινωνική πράξη και βεβαιώνει μια ισχυρή αλλά και κοινωνική σχέση δικαίου. Το υποκείμενο είναι φορέας της εμπρόθετης ενέργειας, γιατί δηλώνει ότι μέρος των προθέσεων του είναι η υπεράσπιση κάποιου με την προβολή τεκμηριωμένων αιτιολογήσεων και ελαφρυντικών. Ο ομιλητής βεβαιώνει ότι μια πράξη αποδεικνύεται ορθή, σωστή και σύμφωνη με τους κανόνες και συνήθως επεξηγεί τους λόγους για τους οποίους προβάλλει τη συγκεκριμένη δικαιολογία με αιτιολογική πρόταση.

Το ρήμα επιλέγει τα συμπληρώματά του σε πτώση αιτιατική και την έννοια του ρήματος συμπληρώνουν διάφορες προθετικές φράσεις, όπως φαίνεται στα εξής παραδείγματα: *Σε δικαιολογώ, Σε δικαιολογώ για την καθυστέρηση στις οφειλές σου, Δικαιολογώ την ανάρμοστη συμπεριφορά του προς τους άλλους συναδέλφους του, επειδή είναι κυκλοθυμικός χαρακτήρας.*

- α) Δικαιολογώ κάποιον
- β) Δικαιολογώ κάποιον για κάτι
- γ) Δικαιολογώ κάτι σε κάποιον

αμφιβάλλω

Θεωρούμε ότι η βεβαιωτική δύναμη και το σημείο του συγκεκριμένου ρήματος είναι αρκετά ασθενή. Με αυτό το ρήμα βεβαιώνω την απουσία πίστης για κάτι, στην ουσία βεβαιώνω ότι δεν είμαι βέβαιος για το προτασικό περιεχόμενο που αναφέρω και «βεβαιώνω». Ο ομιλητής εκφράζει το δισταγμό,

τη δυσπιστία και τις επιφυλάξεις του για το αν κάτι είναι σωστό, αληθές και πραγματικό. Οι προθέσεις, οι στάσεις και οι συμπεριφορές, οι καταστάσεις και τα πραγματικά γεγονότα του κόσμου μας μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αμφιβολιών.

Συντάσσεται με προθετική φράση και συγκεκριμένα μόνο με την πρόθεση για + ΟΦ (σε αιτ π.χ. για το γεγονός ότι, για το ότι, για το αν) ή με πλάγιες ερωτήσεις (αν). π.χ.: *Αμφιβάλλω για την επιτυχία της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης, Αμφιβάλλω για το αν / για το ότι θα φέρει αποτέλεσμα αυτή η συμπεριφορά σου, Αμφιβάλλω αν έρθει στο ραντεβού μας η Μαρία.*

- α) Αμφιβάλλω για κάτι
- β) Αμφιβάλλω για το ότι
- γ) Αμφιβάλλω για το αν
- δ) Αμφιβάλλω αν

αμφισβητώ

Είναι διαφορετικό ρήμα από το *αμφιβάλλω* και δεν πρέπει να τα συγχέουμε. Το αμφισβητώ δεν έχει ασθενή ελλεκτική δύναμη, αλλά αποτελεί ρητή εναντίωση και αντίθεση για κάτι, που φτάνει έως την ενεργό και έμπρακτη απόρριψή του. Μοιάζει περισσότερο με τις αρνήσεις, αλλά δεν ταυτίζεται και με αυτές. Δηλώνει κυρίως την άρνησή μου να δεχτώ την αλήθεια, την ορθότητα κάποιου πράγματος ή την αυθεντία και το κύρος κάποιου προσώπου. Επίσης η διαφοροποίησή του με το προηγούμενο ρήμα εντοπίζεται και σε συντακτικό επίπεδο, γιατί το ρήμα *αμφισβητώ* συντάσσεται πάντοτε με αιτιατική πτώση. π.χ.: *Αμφισβητώ την αλήθεια των ισχυρισμών σου, τη θεωρία της παραδοσιακής γραμματικής, τα δόγματα της δυτικής Εκκλησίας κτλ.*

- α) Αμφισβητώ κάποιον ή κάτι

ανακοινώνω, γνωστοποιώ, αναγγέλλω

Ανήκουν στα κατεξοχήν βεβαιωτικά ρήματα και έχουν την ίδια δύναμη, το ίδιο ελλεκτικό σημείο και βαθμό ισχύος με τα βεβαιωτικά. Μοιράζονται την ίδια συνθήκη ειλικρινείας που είναι η έκφραση και εγγύηση της πίστης για το προτασικό περιεχόμενο που ανακοινώνεται και βεβαιώνεται κάθε φορά και την ίδια συνθήκη προετοιμασίας ότι το προτασικό τους περιεχόμενο γίνεται ευρέως γνωστό και συγχρόνως αποκτά κύρος και επιστημότητα, με αποτέλεσμα να

καθίσταται προβληματική και ανέφικτη η αναίρεση και η άρνηση του προτασικού περιεχομένου από τον ομιλητή – εκφωνητή. Επίσης αυτά τα «πληροφοριακά» ρήματα έχουν ως κοινό τους στοιχείο ότι ο ακροατής δεν γνωρίζει τίποτα για αυτό που του βεβαιώνουν. Ένα χαρακτηριστικό των ρημάτων αυτών που τα διαφοροποιεί από τα υπόλοιπα ρήματα που φέρουν πληροφορίες είναι η επιτελεστική τους χρήση ακόμα και όταν βρίσκονται στην παθητική φωνή. π.χ. *Ανακοινώνονται (αναγγέλλονται) νέα μέτρα για τη φοροδιαφυγή, Γνωστοποιείται στους ενδιαφερόμενους η προθεσμία υποβολής των αιτήσεων.*

Συντάσσονται με ΟΦ και ΠΡΟΘΦ ως συμπλήρωμα ή με *ότι* συμπληρώματα και ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Σας ανακοινώνω (γνωστοποιώ) τις νέες αυξήσεις των δημοσίων υπαλλήλων, Σας ανακοινώνω (γνωστοποιώ) ότι οι φετινές εξετάσεις θα διεξαχθούν στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου, Σας αναγγέλλω την άφιξη των προσκεκλημένων μας στην εκδήλωσή μας.*

- α) Ανακοινώνω, γνωστοποιώ, αναγγέλλω κάτι σε κάποιον
- β) Ανακοινώνω, γνωστοποιώ, αναγγέλλω + *ότι* συμπληρώματα σε κάποιον

πληροφορώ, ενημερώνω αποκαλύπτω

Παρουσιάζουν τα ίδια στοιχεία και χαρακτηριστικά με την προηγούμενη ομάδα ρημάτων, δηλαδή αποτελούν ισχυρές βεβαιωτικές πράξεις, μόνο που η διαφοροποίησή τους από τα προηγούμενα αφορά κυρίως τους συντακτικούς περιορισμούς τους και το ότι δεν χρησιμοποιούνται στην παθητική φωνή για την επιτέλεση πράξεων. π.χ. *Σας πληροφορούμε (ενημερώνουμε) για τα προϊόντα που διατίθενται σε όλα τα καταστήματά μας, Σε ενημερώνω για την επίδοσή σου στα μαθήματα, Σας ενημερώνω ότι η πορεία διαμαρτυρίας δεν θα πραγματοποιηθεί αύριο, Σου αποκαλύπτω τα μελλοντικά σχέδια της εταιρείας μας.*

- α) πληροφορώ, ενημερώνω κάποιον για κάτι
- β) πληροφορώ, ενημερώνω κάποιον + *ότι* συμπληρώματα
- γ) αποκαλύπτω κάτι + *ότι* συμπληρώματα σε κάποιον

δημοσιοποιώ

Ανήκει και αυτό στην κατηγορία των ρημάτων που βεβαιώνουν και αναφέρουν μια ήδη θεσμοθετημένη και αποδεκτή νέα τάξη πραγμάτων στο ευρύ κοινό. Η

διαφορά του με τα προηγούμενα έγκειται στο ότι η δημοσιοποίηση κάποιου πράγματος απαιτεί ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο και την ένταξή του στη δημόσια σφαίρα. Κάποιος που θέλει να κάνει κάποια δημοσιοποίηση απευθύνεται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στον Τύπο γενικότερα. Συντάσσεται με αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμά του. π.χ. *Ως υπουργός Οικονομικών δημοσιοποιώ τα εισοδήματα των πολιτικών και των επώνυμων προσώπων.*

α) δημοσιοποιώ κάτι

κοινοποιώ

Αποτελεί ισχυρή βεβαίωση κάποιου πράγματος και εντάσσεται και αυτό στην ομάδα ρημάτων που ανακοινώνουν κάτι στο ακροατήριο και το καθιστούν ευρύτερα γνωστό. Το *κοινοποιώ* παρουσιάζει ως προς τα άλλα ρήματα πληροφόρησης την ιδιαιτερότητα ότι το περιεχόμενό του επιλέγει και απευθύνεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα αποδεκτών, οι οποίοι ενδιαφέρονται για το αντικείμενο της γνωστοποίησης. Η κοινοποίηση απαιτεί και την έκδοση δημόσιου εγγράφου, στο οποίο αναφέρεται το περιεχόμενό της. π.χ. *Κοινοποιώ στα γραφεία του ΟΑΕΔ την πρόσληψη υπαλλήλων για την καθαριότητα.*

α) κοινοποιώ κάτι (σε κάποιον)

αναθεωρώ

Προϋποθέτει την ύπαρξη μιας βεβαίωσης ή δήλωσης ή κάποιου γεγονότος, το οποίο μεταβάλλουμε και τροποποιούμε δίνοντάς του σαφώς ένα νέο περιεχόμενο. Δηλώνει ότι εξετάζουμε κάτι από την αρχή, εκ νέου με βάση τα νέα δεδομένα που έχουν προκύψει. Βεβαιώνουμε ότι αλλάζουμε και τροποποιούμε κάτι με κριτήριο την έλευση συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος, που καθιστά αναγκαία ή επιβεβλημένη την αναθεώρηση. Κάποιος μπορεί να αναθεωρήσει τις ιδέες ή τις απόψεις του και ακόμα και ένα θεσμοθετημένο πρόσωπο ή δημόσια αρχή (κυβερνήσεις, Πρόεδρος της Δημοκρατίας) είναι δυνατό να προβεί σε αναθεώρηση πολιτικών αξιών, ιδεών, πολιτικών συστημάτων, αναθεώρηση Συντάγματος κτλ. Επομένως, το αντικείμενο της αναθεώρησης μπορεί να αφορά ατομικό ή συλλογικό επίπεδο. π.χ. *Αναθεωρώ τις ιδέες μου σε αυτό το ζήτημα, γιατί είναι πλέον ξεπερασμένες.*

α) Αναθεωρώ κάτι

αναιρώ, ανασκευάζω, αντικρούω

Τα ρήματα αυτά δηλώνουν την αίσθηση υπεροχής και τη θέση ισχύος στην οποία βρίσκεται ο ομιλητής. Προϋποθέτουν την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης άποψης, επιχειρηματολογίας, ισχυρισμού ή προηγούμενου επιχειρήματος, το οποίο αποδεικνύεται εσφαλμένο και ανακριβές με αποτέλεσμα να επιχειρείται η ανατροπή του ακόμα και μέσω λογικών συλλογισμών από τον ομιλητή. Έχουν μια ισχυρή βεβαιωτική δύναμη και τη συνθήκη ειλικρινείας ότι αυτός που αναιρεί κάτι εγγυάται την ισχυρή πεποίθησή του και την πίστη του κατά των κατηγοριών, των επιχειρημάτων ή των απόψεων που απορρίπτει.

Οι συντακτικοί περιορισμοί για αυτή την ομάδα ρημάτων είναι τα συμπληρώματα αιτιατικής πτώσης. π.χ. *Αναιρώ τις αποφάσεις μου, ανασκευάζω τις κατηγορίες σε βάρος μου, Αντικρούω τα επιχειρήματά σου λέγοντας ότι Χ.*

α) αναιρώ, ανασκευάζω, αντικρούω κάτι

αναφέρω, εκθέτω

Όταν αναφέρω κάτι ενδέχεται και να μην δεσμεύομαι για την πίστη μου σε αυτό, απλά το αναφέρω και το γνωστοποιώ χωρίς να το πιστεύω αναγκαία. Επίσης το προτασικό περιεχόμενο αυτών των ρημάτων μπορεί να βεβαιώνει ένα γεγονός ή πράξη προτερόχρονη ή σύγχρονη της εκφώνησης. Δηλαδή ανακοινώνω κάτι που συνέβη στο παρελθόν ή κάτι που πραγματοποιείται τη στιγμή της αναφοράς. Το ρήμα *εκθέτω* έχει την πρόσθετη συνθήκη προετοιμασίας ότι φανερώνω κάτι με προσωπική μου ευθύνη.

Σύνταξη: Επιλέγουν ΟΦ σε αιτιατική πτώση ως άμεσο συμπλήρωμά τους και ΠΡΟΟΦ / + *ότι* συμπληρώματα. π.χ. *Σας αναφέρω τις δυσάρεστες επιπτώσεις του καπνίσματος στην ανθρώπινη υγεία, Σου εκθέτω τις απόψεις μου με σαφήνεια, Σας αναφέρω ότι συνελήφθη ο δράστης της ληστείας (αστυνομικός απευθυνόμενος προς τον ανώτερό του αξιωματικό).*

α) Αναφέρω, εκθέτω κάτι σε κάποιον

β) Αναφέρω, εκθέτω σε κάποιον + *ότι* συμπληρώματα

διαφωνώ

Με το ρήμα αυτό δηλώνεται η ρητή αντίθεση του ομιλητή σε επίπεδο θέσεων, απόψεων και αποφάσεων που έχουν διατυπωθεί από άλλους. Ο ομιλητής βεβαιώνει ότι δεν αποδέχεται την ορθότητα των προτάσεων που

υπάρχουν χωρίς όμως να φτάνει στο σημείο να αρνηθεί ή να απορρίψει κάτι. Το ιδιάζον χαρακτηριστικό με αυτό το επιτελεστικό ρήμα είναι ότι αρκεί μόνο η εκφώνησή του για τη διαφωνία. π.χ. *Διαφωνώ, Εγώ διαφωνώ*. Την έννοια του ρήματος συμπληρώνουν προθετικές φράσεις (με, σε, ως προς κτλ). π.χ. *Διαφωνώ με την τακτική σου, Διαφωνώ ως προς τη συγκεκριμένη στάση σου*.

- α) Διαφωνώ
- β) Διαφωνώ + ΠΡΟΘΦ

αποδοκιμάζω, απορρίπτω

Τα ρήματα αυτά έχουν ισχυρό βαθμό ισχύος, γιατί εκφράζουν έμπρακτη εναντίωση και αντίθεση σε μια διαπίστωση και για το λόγο αυτό είναι ισχυρότερα από μια απλή διαφωνία. Βεβαιώνουν ότι δεν δέχομαι κάτι, δεν πιστεύω σε κάτι με αποτέλεσμα να εκφράζω την έντονη αντίθεσή μου σε αυτό. Το υποκείμενο της ενέργειας ενδέχεται να είναι δημόσιο πρόσωπο ή και θεσμοθετημένη αρχή, όπως δείχνουν τα παραδείγματα: *Το εφετείο απέρριψε την αίτηση αποφυλάκισης του Χ, οι βουλευτές της αριστεράς αποδοκίμασαν την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, Αποδοκιμάζω τη στάση σου, τη συμπεριφορά και τις ενέργειές σου*.

- α) αποδοκιμάζω, απορρίπτω κάτι

αρνούμαι, διαψεύδω

Είναι και αυτά ισχυρά βεβαιωτικά ρήματα και έχουν τη συνθήκη προετοιμασίας να μη δέχομαι ότι ισχύει ως αληθές κάτι που έχει επιβεβαιωθεί προηγουμένως. Αποτελούν άρνηση μιας πρότασης βεβαιώνοντας κάτι αντίθετο από αυτό που έχει επιβεβαιωθεί και ισοδυναμούν με το ρήμα βεβαιώνω + *ότι* αρνητικό συμπλήρωμα, δηλαδή αρνούμαι, διαψεύδω = βεβαιώνω ότι δεν.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική ή με *ότι* συμπληρώματα π.χ.: *Αρνούμαι / διαψεύδω τις κατηγορίες, Αρνούμαι τα δώρα σου, Διαψεύδω τις φήμες ότι συμμετείχα στην εγκληματική ενέργεια*. Η πρόταση «*Αρνούμαι ότι κατηγορήσα τον πρόεδρο*» (ως απάντηση σε μια ήδη επιβεβαιωμένη πρόταση «*Βεβαιώνω ότι κατηγορήσες τον πρόεδρο*») θα πρέπει να αναλυθεί ως ισοδύναμη της πρότασης *Βεβαιώνω ότι δεν κατηγορήσα τον πρόεδρο*.

- α) αρνούμαι, διαψεύδω κάτι
- β) αρνούμαι, διαψεύδω + *ότι* συμπληρώματα

βεβαιώνω

Αντιπροσωπεύει την κατηγορία των βεβαιώσεων και προσδιορίζει την ελλεκτική δύναμη της βεβαίωσης. Είναι το πρωτοτυπικό επιτελεστικό ρήμα για τις δηλώσεις και έχει ισχυρό βαθμό ισχύος, εφόσον καθιστά ένα γεγονός βέβαιο, αληθές και έγκυρο. Ο οποιοσδήποτε μπορεί να βεβαιώσει οτιδήποτε αρκεί να δεσμεύεται ότι εκφράζει την πίστη του για κάτι και όχι απλά να την εκφράζει. Ένα ενδιαφέρον στοιχείο του ρήματος είναι η επιτελεστική του χρήση ακόμα και όταν βρίσκεται στην παθητική φωνή, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο παράδειγμα.

Σύνταξη: με ΟΦ σε αιτιατική ή + *ότι* συμπληρώματα. π.χ. *Σε βεβαιώνω ότι θα φροντίσω για την έκβαση της υπόθεσης, Σε βεβαιώνω για τις καλές μου προθέσεις, Βεβαιώνεται η συμμετοχή σου στο διεθνές συνέδριο γλωσσολογίας.*

- α) βεβαιώνω κάτι σε κάποιον
- β) βεβαιώνω σε κάποιον ότι

δηλώνω

Η ομοιότητα που παρουσιάζει με το προηγούμενο ρήμα αφορά την ελλεκτική δύναμη και το ελλεκτικό σημείο. Η λεπτή σημασιολογική διάκριση που διαφοροποιεί αυτά τα ρήματα έγκειται στο γεγονός ότι αφενός μεν το *δηλώνω* έχει έναν ασθενέστερο βαθμό ισχύος και αφετέρου καθιστά φανερό και γνωστό ένα γεγονός στους ακροατές και παράλληλα επιτρέπει την έκφραση αντίθετων απόψεων και αμφιβολιών, ενώ το *βεβαιώνω* εγγυάται την αλήθεια και την ακρίβεια της δήλωσης χωρίς την εκδήλωση αντιρρήσεων.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική ή + *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *Δηλώνω τα περιουσιακά μου στοιχεία, Σου δηλώνω ότι απέτυχες στις εξετάσεις, Δηλώνω ότι πρέπει να λάβουμε τα μέτρα μας.*

- α) δηλώνω κάτι σε κάποιον
- β) δηλώνω σε κάποιον ότι

διαβεβαιώνω, επιβεβαιώνω

Επαναλαμβάνω τη βεβαίωση με ισχυρότερο βαθμό ισχύος, για να καταστήσω σαφές και αναμφισβήτητο κάτι. Αναγνωρίζω την αλήθεια, αποδεικνύω με πειστικότητα ότι κάτι είναι ορθό και ακριβές και συχνά μπορούμε να διαβεβαιώσουμε στο παρόν κάτι που ίσχυε και στο παρελθόν αλλά δεν ήταν

δυνατό να το πιστέψουμε τότε. Χαρακτηριστικό και αυτών των ρημάτων είναι η διατήρηση της επιτελεστικής τους χρήσης και με την παθητική μορφολογία του ρήματος.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική ή / και + *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *Επιβεβαιώνω την αρχική υπόθεση, επιβεβαιώνονται οι αρχικές πληροφορίες, Σε διαβεβαιώνω ότι θα επιτύχεις στις εξετάσεις.*

- α) διαβεβαιώνω, επιβεβαιώνω κάτι (σε κάποιον)
- β) διαβεβαιώνω, επιβεβαιώνω σε κάποιον ότι

διαπιστώνω

Αποτελεί και αυτό ένα ισχυρό βεβαιωτικό ρήμα με την ειδικότερη συνθήκη προετοιμασίας ότι επιβεβαιώνω με προσωπική παρατήρηση και εμπειρία και μπορώ να εξάγω συμπεράσματα για κάτι. Διαπιστώνουμε την αλήθεια και την εγκυρότητα κάποιου πράγματος, την ασάφεια, τις ελλείψεις μέχρι και τις ανακρίβειες, το μη πραγματικό, το μη αληθές.

Σύνταξη: με ΟΦ σε αιτιατική ή + *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *Διαπιστώνω την αλήθεια σε αυτά που μου λες, Διαπιστώνω ότι οι χειρισμοί μου ήταν λανθασμένοι σε αυτό το θέμα.*

- α) διαπιστώνω κάτι
- β) διαπιστώνω + *ότι* συμπληρώματα

περιγράφω

Είναι ισχυρά βεβαιωτικό ρήμα, γιατί προϋποθέτει ότι γνωρίζω κάτι καλά και είμαι σε θέση να το εκθέσω με λεπτομέρειες σε κάποιο ακροατήριο. Ο ομιλητής πρέπει να πιστεύει κάτι για να το περιγράψει, διότι επιχειρεί να δώσει ολοκληρωμένη εικόνα για το αντικείμενο ή το γεγονός που περιγράφει με τη βοήθεια του λόγου και των κατάλληλων κινήσεων. Απαιτεί κλίμα διαλόγου στον οποίο ο ομιλητής δίνει ενδιαφέρουσες και συναφείς πληροφορίες με το αντικείμενο της συζήτησης.

Σύνταξη: με ΟΦ σε αιτιατική με προαιρετική την ΠΡΟΟΦ. π.χ.: *Σου περιγράφω τη στιγμή της ληστείας, Ο Όμηρος περιγράφει αναλυτικά το νησί της Καλυψώς.*

- α) περιγράφω κάτι (σε κάποιον)

διορθώνω

Έχει την ίδια δύναμη με τα βεβαιωτικά με τη διαφορά ότι με το ρήμα *διορθώνω* επισημαίνω λάθη και παραλείψεις στο περιεχόμενο της βεβαίωσης και τη βελτιώνω σημειώνοντας το σωστό χωρίς να αρνούμαι το περιεχόμενό της. Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμά του. π.χ.: *Διορθώνω τα λάθη σου, Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σε διορθώσω και να πω ότι....*

α) διορθώνω κάτι ή κάποιον

παραδέχομαι, ομολογώ

Έχουν ισχυρή βεβαιωτική δύναμη, γιατί δηλώνουν ότι ο ομιλητής δέχεται στο παρόν ότι μια προηγούμενη συμπεριφορά του ήταν λανθασμένη. Το κριτήριο του χρόνου έχει σημασία εδώ, γιατί ο χρόνος του προτασικού περιεχομένου προηγείται της αφήγησης. Ο ομιλητής αναγνωρίζει τώρα ότι ένας ισχυρισμός είναι ορθός και δίκαιος με αποτέλεσμα να εκφράζει τη σύμφωνη γνώμη του και την αποδοχή του.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική ή + *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *Παραδέχομαι / Ομολογώ τα σφάλματά μου, Παραδέχομαι, ομολογώ ότι η επιμονή μου έφερε δυσάρεστα αποτελέσματα, Παραδέχομαι ότι έπρεπε να σε είχα συμβουλευτεί τότε.*

α) παραδέχομαι, ομολογώ κάτι / + *ότι* συμπληρώματα

εγκωμιάζω, υμνώ, εξυμνώ, επαινώ

Ρήματα με ασθενή βεβαιωτική δύναμη. Όταν εκφράζομαι με ύμνους και εγκώμια, εξυμνώνω κάποιον και τον επαινώ με θέρμη και ενθουσιασμό. Ο έπαινος όμως διατηρεί και την αρχική έννοια της δήλωσης σε περιπτώσεις, στις οποίες εκφράζομαι θετικά για κάποιον και επιδοκιμάζω τη συμπεριφορά του.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμά τους και προαιρετικά με ΠΡΟΟΦ (για +αιτ), όπως προκύπτει από τα εξής παραδείγματα: *Επαινώ, Υμνώ το πυροσβεστικό σώμα για το ήθος και την ετοιμότητά του.*

α) εγκωμιάζω, υμνώ, εξυμνώ, επαινώ κάποιον (για κάτι)

επιπλήττω, επιτιμώ, κατακρίνω, επικρίνω

Ανήκουν στα ρήματα που σημαίνουν μομφή και κατηγορία με τη διαφορά ότι αυτά είναι λιγότερο ισχυρά από τα *κατηγορώ, αιτιώμαι* κτλ. Προϋποθέτουν

ότι κάποιος διέπραξε μια αρνητική και αξιόμιμη πράξη και του προσάπτω μομφή που δε φτάνει όμως τα όρια σοβαρής, επίσημης κατηγορίας ή καταγγελίας. Απλά ο ομιλητής εκφράζει αυστηρές συστάσεις για να αποφευχθεί η επανάληψη της ίδιας πράξης στο μέλλον.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμά τους και προαιρετικά με ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Σε επιπλήττω / επιτιμώ για την ανάρμοστη συμπεριφορά σου απέναντι στους καθηγητές σου, Σε επικρίνω για τις παραλείψεις και τα λάθη στη μελέτη που υπέβαλες.*

α) επιπλήττω, επιτιμώ, κατακρίνω, επικρίνω κάποιον (για κάτι)

επισημαίνω

Βεβαιώνω κάτι με έντονο και επιτακτικό τρόπο, τέτοιον ώστε ο ακροατής να κατανοήσει απόλυτα ότι το προτασικό περιεχόμενο είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Δίνω έμφαση, υπογραμμίζω και εξαιρώ τη σημαντικότητα του περιεχομένου μιας βεβαίωσης.

Το ρήμα αυτό δέχεται συμπληρώματα σε αιτιατική και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ (σε + αιτ). π.χ.: *Σου επισημαίνω τη δυσκολία του εγχειρήματος, Σας επισημαίνω την αναγκαιότητα κατασκευής οδικών κόμβων.*

α) επισημαίνω κάτι (σε κάποιον)

θρηνώ, μοιρολογώ

Αποτελούν μια κατηγορία δηλώσεων από τις ασθενέστερες. Δηλώνουμε με έμμεσο τρόπο ότι ένα πολύ δυσάρεστο και λυπηρό γεγονός λαμβάνει χώρα, το οποίο έχει αντίκτυπο και επηρεάζει την ψυχική μας κατάσταση. Ο ομιλητής εκδηλώνει τον ψυχικό του κόσμο με κλάματα, λυγμούς και θρήνους και εκφράζει τη λύπη του για κάτι άσχημο.

Επιλέγουν τα συμπληρώματά τους σε αιτιατική πτώση. π.χ.: *Θρηνεί τον άδικο χαμό του γιου της, Μοιρολογούν το νεκρό.*

α) θρηνώ, μοιρολογώ κάποιον

Λέω ή λέγω

Πρόκειται για ένα από τα ισχυρά βεβαιωτικά επιτελεστικά ρήματα, το οποίο παρουσιάζει πολυμορφία χρήσεων και συντάξεων. Σχετίζεται με την παραγωγή φθόγγων και έναρθρης ομιλίας. Με τη βεβαιωτική του χρήση συναντάται με

ΟΦ σε αιτιατική ή + *ότι* συμπληρώματα. Ο ομιλητής που εκφωνεί τις προτάσεις «*Λέω τους κανόνες τονισμού των αρχαίων ελληνικών*», «*Σας λέω ένα τραγούδι*» σε χρόνο t, αναμένουμε ότι στο χρόνο t+1 θα αρχίσει να λέει το τραγούδι ή τους κανόνες τονισμού. Επίσης με τις προτάσεις *Σου λέω ότι πρέπει να φύγεις*, *Σου λέω ότι θα αποδεχθούμε τα αιτήματά σου* ο ομιλητής βεβαιώνει στον ακροατή το προτασικό περιεχόμενο των εκφωνήσεων.

α) Λέω κάτι (σε κάποιον)

β) Λέω ότι (σε κάποιον)

εκφωνώ

Ανήκει και αυτό στα κατεξοχήν επιτελεστικά ρήματα, που έχουν ισχυρή βεβαιωτική δύναμη. Το ρήμα αυτό όμως τοποθετεί τον ομιλητή σε δημόσια εκφορά λόγου ή ομιλίας. Το ρήμα *εκφωνώ* επιβάλλει ένα ορισμένο πλαίσιο, στο οποίο ο ομιλητής – εκφωνητής θα πρέπει να έχει κάποια ιδιότητα ή να έχει εξουσιοδοτηθεί από κάποιους για να εκφράσει δημόσιο λόγο. Συντάσσεται με αιτιατική. π.χ.: *Εκφωνώ λόγο στη βουλή*, *Εκφωνώ τις ειδήσεις της ημέρας από το ραδιοφωνικό σταθμό*.

α) Εκφωνώ κάτι

μαντεύω

Είναι ασθενές βεβαιωτικό ρήμα, γιατί δεν αποτελεί δέσμευση του ομιλητή για κάποιο αληθές, επίσημο και έγκυρο προτασικό περιεχόμενο. Αναφέρω, εκτιμώ ή διαισθάνομαι κάτι που ενδέχεται ή πρόκειται να συμβεί στο μέλλον χωρίς να εκφράζεται βεβαιότητα για αυτό.

Συντάσσεται με αιτιατική. π.χ. *μαντεύω τις προθέσεις του*, *τις σκέψεις του*.

α) μαντεύω κάτι

προφητεύω

Πρόκειται για βεβαίωση με ασθενή ελλεκτική και βεβαιωτική δύναμη. Διαφέρει από το προηγούμενο, γιατί έχει τη συνθήκη προετοιμασίας ότι μιλάω για ένα φαινόμενο και προβλέπω κάτι ως συνέπεια θεϊκής ή και υπερφυσικής έμπνευσης.

Έχει την ίδια σύνταξη με το παραπάνω. π.χ.: *Προφητεύω πολλές συμφορές για το μέλλον*, *Προφητεύω την επικράτηση της ειρήνης σε παγκόσμιο επίπεδο*.

α) προφητεύω κάτι

προβλέπω

Το *προβλέπω* έχει παρόμοια σημασία, χρήση και συντακτική κατανομή με τα προηγούμενα. Όμως θεωρείται περισσότερο ισχυρό από τα υπόλοιπα μόνο όταν χρησιμοποιείται για να δηλώσει ότι καθορίζω κάτι με υπολογισμό και αξιοποίηση των πραγματικών δεδομένων. π.χ.: *προβλέπω την αύξηση των κερδών της εταιρείας τους επόμενους μήνες, προβλέπω ότι θα μειωθεί το κόστος των αστικών εισιτηρίων, η ΕΜΥ προβλέπει επιδείνωση των καιρικών φαινομένων για το επόμενο διήμερο.*

α) προβλέπω κάτι

β) προβλέπω + *ότι* συμπληρώματα

διαφημίζω

Βεβαιωτικό ρήμα με ασθενή δύναμη. Παρουσιάζω και γνωστοποιώ στο κοινό ένα προϊόν, προβάλλω τα πλεονεκτήματά του και ταυτόχρονα κάνω θετικές αξιολογήσεις για αυτό με στόχο να τονιστεί η αναγκαιότητα της απόκτησής του. Ο ομιλητής απευθύνεται πάντοτε σε μια συγκεκριμένη ομάδα αποδεκτών, που είναι το αγοραστικό κοινό.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική και προαιρετικά συμπλήρωμα με ΠΡΟΟΦ. π.χ.: *Διαφημίζω τα νέα μας προϊόντα σε όλους τους ενδιαφερόμενους καταναλωτές.*

α) Διαφημίζω κάτι (σε κάποιον)

συμπεραίνω

Βεβαιωτικό ρήμα με ισχυρή δύναμη, γιατί δηλώνεται η αλήθεια και η αξιοπιστία των συμπερασμάτων που εξάγονται. Ο ομιλητής καταλήγει σε συμπεράσματα και διαπιστώσεις όχι αυθαίρετα ή τυχαία, αλλά συνδυάζει δεδομένα (προκειμένες προτάσεις) και τα επεξεργάζεται με τη λογική προκειμένου να διατυπώσει ασφαλείς απόψεις.

Σύνταξη: με *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *Από τα μέχρι τώρα δεδομένα συμπεραίνω ότι ο πληθωρισμός θα κινηθεί σε χαμηλό ποσοστό τους επόμενους μήνες.*

α) συμπεραίνω *ότι*

συμφωνώ

Αποτελεί την αντίθεση στην επιτελεστική πράξη του ρήματος *διαφωνώ*. Βεβαιώνω ότι έχω τα ίδια φρονήματα, αντιλήψεις, την ίδια γνώμη με κάποιον άλλον, αποτελεί δήλωση παραδοχής και σύμπτωσης στις απόψεις, θέσεις και συμπεράσματα με ένα ή περισσότερα άτομα. Προϋποθέτει ότι οι ομιλητές γνωρίζουν εκ των προτέρων τις απόψεις των άλλων και κρίνουν σε ποια σημεία ταυτίζονται και συγκλίνουν οι θεωρήσεις τους.

Συντάσσεται με ΠΡΟΘΦ (με + αιτ). π.χ.: *Συμφωνώ με τους συνομιλητές μου, Συμφωνώ.*

- α) Συμφωνώ
- β) Συμφωνώ με κάποιον

εμμένω, επιμένω

Βεβαιώνουν ισχυρά ότι έχω κάποια σαφή και ολοκληρωμένη ιδέα και πίστη σε κάτι και εξακολουθώ να τη διατηρώ και να είμαι αμετακίνητος και σταθερός σε αυτήν παρά τις αρνητικές ή θετικές συνθήκες που προκύπτουν.

Συντάσσονται με ΠΡΟΘΦ (σε + αιτιατική) και μόνο το *επιμένω* μπορεί να δεχτεί *να / ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *επιμένω, εμμένω στις θέσεις, στις απόψεις μου, επιμένω ότι λέω την αλήθεια, επιμένω να σε βοηθήσω.*

- α) εμμένω, επιμένω σε κάτι
- β) επιμένω + *να / ότι* συμπληρώματα

4.2 Η ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ Η ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.

Το αντικείμενο αυτού του κεφαλαίου αποτελεί η παρουσίαση και η περιγραφή των ρημάτων εκείνων, που παρουσιάζουν και εκθέτουν τις λεκτικές δραστηριότητες των ανθρώπων, συνιστούν βεβαιώσεις και μάλιστα λεκτικές αλλά δεν επιτελούν την πράξη της βεβαίωσης. Προτείνουμε να καταχωρηθούν και να ενταχθούν σε αυτή την ομάδα και τα ρήματα νοητικών δραστηριοτήτων (π.χ. *νομίζω, σκέφτομαι, συλλογίζομαι, υποθέτω* κτλ), με τα οποία ο ομιλητής περιγράφει τη νοητική κατάσταση και τις νοητικές διαδικασίες του μυαλού του και σαφώς δεν επιτελεί με αυτά τα ρήματα γλωσσικές πράξεις. Η ομάδα των περιγραφικών βεβαιώσεων συμπεριλαμβάνει τα ακόλουθα ρήματα:

καθορίζω, προσδιορίζω

Βεβαιωτικά ρήματα, με τα οποία ο ομιλητής διασαφηνίζει κάτι στον ακροατή του και διατυπώνει με σαφήνεια και ακρίβεια το προτασικό περιεχόμενο της πρότασης. Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *καθορίζω τα πλαίσια δράσης του κινήματός μας, προσδιορίζω τις βασικές αρχές της Καντιανής ηθικής φιλοσοφίας.*

α) καθορίζω, προσδιορίζω κάτι

συνοψίζω, συγκεφαλαιώνω, ανακεφαλαιώνω

Εκθέτω με σύντομο και περιεκτικό τρόπο και επαναδιατυπώνω όσα έχουν ειπωθεί και παράλληλα επιχειρώ να καταλήξω σε συμπεράσματα. Έχουν ασθενή δύναμη βεβαίωσης, επειδή δεν προσθέτω καινούριες πληροφορίες και δεδομένα, αλλά μόνο επιλέγω τα σημαντικότερα στοιχεία και τα παραθέτω.

Συντάσσονται με ΟΦ αιτιατικής πτώσης. π.χ.: *Συνοψίζω τα παραπάνω στοιχεία, ανακεφαλαιώνω αυτά που αναφέραμε.*

α) συνοψίζω, συγκεφαλαιώνω, ανακεφαλαιώνω κάτι

αιτιολογώ, τεκμηριώνω, επιχειρηματολογώ

Περιγράφουν μια λεκτική δραστηριότητα του ατόμου κατά την οποία η εκφορά οποιασδήποτε άποψης ή απόφασης βασίζεται σε λογικά επιχειρήματα και συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία. Ο ομιλητής εκφράζει τις σκέψεις του και διατυπώνει τις απόψεις του ως απόρροια λογικής επεξεργασίας υπό το πρίσμα χρησιμοποίησης επιχειρημάτων και λογικής αιτιολόγησης.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική πτώση και μόνο το *επιχειρηματολογώ* διαφοροποιείται στους συντακτικούς του περιορισμούς καθώς επιλέγει ΠΡΟΘΦ ως συμπλήρωμά του και συγκεκριμένα την πρόθεση υπέρ + γενική. π.χ.: *αιτιολογώ, τεκμηριώνω τις απόψεις μου, τη θέση μου με τα εξής επιχειρήματα, επιχειρηματολογώ υπέρ του κατηγορουμένου.*

α) αιτιολογώ, τεκμηριώνω κάτι

β) επιχειρηματολογώ υπέρ + γεν

επισημοποιώ

Πρόκειται για το περιγραφικό ρήμα που αντιστοιχεί στα επιτελεστικά *ενημερώνω, πληροφορώ, δημοσιοποιώ* κτλ., ανακοινώνει μια καινούρια

πληροφορία στο ακροατήριο και παρουσιάζει κάτι στο ευρύ κοινό. Καθιστά τη γνώση για κάτι κοινό κτήμα όλων και ο ομιλητής δεν μπορεί να αναιρέσει το περιεχόμενο της ανακοίνωσής του.

Συντάσσεται με αιτιατική και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ ως συμπλήρωμά του. π.χ.: *Επισημοποιώ τη σχέση μου με τον / την X., τα αποτελέσματα της έρευνάς μου.*

α) επισημοποιώ κάτι σε κάποιον

αντιλέγω, αντιτίθεμαι, λογομαχώ

Ρήματα που βεβαιώνουν τη λεκτική αντίδρασή μου σε κάτι και αντιστοιχούν στο επιτελεστικό ρήμα *διαφωνώ*. Το κοινό τους σημασιολογικό υπόβαθρο είναι ότι συζητώ κάτι σε έντονο τόνο και διατυπώνω μια άποψη διαφορετική ή αντίθετη από αυτή που έχει λεχθεί. Με αυτά τα ρήματα δεν χρειάζεται ο ομιλητής να αναπτύξει επιχειρηματολογία για να συγκροτήσει διαφωνία· απλά η τήρηση και η εκδήλωση μιας αντίθετης στάσης αρκεί για τον αντίλογο και τη διαφωνία.

Είναι ρήματα αμετάβατα και επιλέγουν ΠΡΟΘΦ διαφόρων ειδών ως συμπληρώματα της έννοιάς τους. π.χ.: *Δεν αντιλέγω, Δεν αντιτίθεμαι σε αυτά που λες, Λογομαχώ με τους γείτονες, γιατί δεν τηρούν τους κανόνες κοινής ησυχίας.*

α) αντιλέγω, αντιτίθεμαι, λογομαχώ + Ø / ΠΡΟΘΦ

απαγγέλλω, υπαγορεύω

Ανήκουν στα ρήματα που περιγράφουν τις λεκτικές δραστηριότητες ενός ομιλητή. Δε βεβαιώνεται κάτι στους ακροατές, αλλά ούτε και υπάρχει πρόθεση να βεβαιώσει κάτι αυτός που απαγγέλλει ή υπαγορεύει. Στην πρώτη περίπτωση ο ομιλητής διαβάζει ένα λογοτεχνικό κείμενο με τρόπο ώστε να γίνουν κατανοητά ο ρυθμός, το ύφος και τα νοήματά του. Στην υπαγόρευση έχουμε αργή απαγγελία με στόχο ο ακροατής να αναπαράγει σε γραπτό ή προφορικό λόγο αυτό που του υπαγορεύουμε, αυτό που ακούει.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Θα απαγγείλω το ποίημα «Τελευταίος σταθμός» του Γ. Σεφέρη, Σας υπαγορεύω το κείμενο, για να ασκηθείτε στη σωστή ορθογραφία.*

α) απαγγέλλω, υπαγορεύω κάτι σε κάποιον

απολογούμαι, λογοδοτώ

Πρόκειται για ρήματα που περιγράφουν τις λεκτικές πράξεις του ομιλητή. Συγκεκριμένα για το πρώτο ρήμα μπορούμε να σημειώσουμε ότι σε σπάνιες περιπτώσεις δηλώνει την έκφραση απολογίας του ομιλητή. Η συνηθέστερη χρήση του αφορά την αναγνώριση και την έκφραση συγγνώμης του ομιλητή για κάποιο παράπτωμα ή σφάλμα που διέπραξε σε βάρος κάποιου.

Επηρεάζεται τόσο στη σημασία όσο και στη σύνταξη από το αντίστοιχο ρήμα των Αγγλικών I apologize for = ζητώ συγγνώμη για κάτι. Επομένως τα ρήματα αυτά και στα Ελληνικά είναι αμετάβατα με προθετικές φράσεις ως προαιρετικά συμπληρώματά τους, π.χ.: *Απολογούμαι για τις πράξεις μου, Λογοδοτώ για λάθη στην ειδική εξεταστική επιτροπή.*

α) απολογούμαι, λογοδοτώ για κάτι

διαπραγματεύομαι, συζητώ, συνομιλώ

Ανήκουν στα «διαλογικά» ρήματα με ασθενή βεβαιωτική σημασία. Το πρώτο ρήμα χρησιμοποιείται για να δηλώσει τη διεξαγωγή συνομιλιών για τη διεκπεραίωση κάποιου σημαντικού θέματος και για αυτό συνδέεται και με τα συζητώ, συνομιλώ που σημαίνουν την πραγματοποίηση συζητήσεων και την εκτίμηση θέσεων και πληροφοριών προκειμένου να επιλυθεί ένα ζήτημα.

Σύνταξη: Με ΟΦ σε αιτιατική και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ. Μόνο το ρήμα συνομιλώ είναι αμετάβατο. π.χ.: *Συζητώ, διαπραγματεύομαι τους όρους του συμβολαίου μου, συζητώ τα προβλήματά μου με εσένα, συνομιλώ με τον προϊστάμενο του γραφείου για τα εκπαιδευτικά προβλήματα.*

α) συνομιλώ + Ø

β) διαπραγματεύομαι, συζητώ κάτι με κάποιον

διασαφηνίζω, αποσαφηνίζω, εξηγώ, επεξηγώ, διευκρινίζω, διαφωτίζω, ερμηνεύω, σχολιάζω

Τα ρήματα αυτά βεβαιώνουν κάτι καθιστώντας το απολύτως σαφές και κατανοητό. Ο ομιλητής παρέχει σαφείς και ξεκάθαρες πληροφορίες και αναλύει κάτι, όταν το διασαφηνίζει πληρέστερα και λεπτομερέστερα. Το *σχολιάζω* επιπλέον έχει τη συνθήκη προετοιμασίας ότι εκτιμώ και αποφαίνομαι για κάτι προβαίνοντας σε θετικούς ή επικριτικούς χαρακτηρισμούς.

Συντάσσονται πάντα με ΟΦ σε αιτιατική και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Διασαφηνίζω, αποσαφηνίζω τις προθέσεις μου, σας εξηγώ το κεφάλαιο των πιθανοτήτων, ερμηνεύω τη συμπεριφορά του, σου διευκρινίζω αυτά που ανέφερα, σχολιάζω αρνητικά τις πρόσφατες εξελίξεις.*

α) διασαφηνίζω, αποσαφηνίζω, εξηγώ, επεξηγώ, διευκρινίζω, διαφωτίζω, ερμηνεύω, σχολιάζω κάτι σε κάποιον

διερευνώ, ερευνώ

Ασθενή βεβαιωτικά ρήματα· ο ομιλητής δεν έχει καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα, αλλά ούτε και εκφράζει τη γνώση του για κάτι. Περιγράφουν μια διαδικασία όπου ο ενδιαφερόμενος εξετάζει συστηματικά, διερευνά δεδομένα προκειμένου να τα ερμηνεύσει και γενικότερα βρίσκεται σε μια διαδικασία αναζήτησης.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *Διερευνώ τα αίτια θανάτου του ηλικιωμένου, ερευνώ το θέμα, την υπόθεση αρχαιοκαπήλων.*

α) διερευνώ, ερευνώ κάτι.

διηγούμαι, αφηγούμαι, εξιστορώ

Είναι περιγραφικά βεβαιωτικά ρήματα, γιατί ο ομιλητής εκθέτει με λεπτομέρειες στον ακροατή του ιστορίες πραγματικές ή φανταστικές και συνήθως πρόκειται για υποκειμενική παρουσίαση των γεγονότων, εφόσον ο ομιλητής τα εκθέτει από τη δική του σκοπιά με βάση τις δικές του προθέσεις και τη δική του οπτική των γεγονότων. Επειδή περιγράφουν μια δραστηριότητα μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αντιστοιχούν στα επιτελεστικά *περιγράφω, αναφέρω, εκθέτω.*

Συντάσσονται με ΟΦ αιτιατικής πτώσης και προαιρετικά δέχονται συμπληρώματα ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Σου αφηγούμαι το περιστατικό που μου συνέβη χθες στο δρόμο, Σας εξιστορώ τα κατορθώματα των ηρώων στην ελληνική επανάσταση του 1821.*

α) διηγούμαι, αφηγούμαι, εξιστορώ κάτι σε κάποιον

δυσφημώ, διασύρω, συκοφαντώ, κακολογώ

Τα ρήματα αυτά δηλώνουν την πρόθεση του ομιλητή να βλάψει την καλή φήμη και υπόληψη κάποιου διατυπώνοντας ανυπόστατες και ψευδείς

κατηγορίες εναντίον του. Ο ομιλητής επιχειρεί να εκθέσει και να μειώσει κάποιον προκαλώντας σε δημόσιο πλαίσιο μια κοινωνική αδικία σε βάρος εκείνου που συκοφαντεί.

Οι συντακτικοί περιορισμοί που επιλέγουν είναι ΟΦ αιτιατικής πτώσης και προαιρετικά δέχονται ΠΡΟΘΦ και συνήθως εκφέρονται από αυτόν που υφίσταται τη συκοφαντία και όχι από αυτόν που την επιτελεί. π.χ.: **Συκοφαντώ τους συναδέλφους μου, ενώ Με συκοφαντεί, Με δυσφημεί στο διευθυντή.*

α) δυσφημώ, διασύρω, συκοφαντώ, κακολογώ κάποιον (σε κάποιον)

εκθειάζω

Είναι το αντίθετο ρήμα από τα προηγούμενα. Δηλώνει ότι ο ομιλητής εγκωμιάζει κάποιον με ιδιαίτερη έμφαση για κάποια πράξη αξιόλογη που διέπραξε και γενικότερα υπάρχει η αίσθηση αναγνώρισης από την πλευρά του ομιλητή της θετικής προσφοράς κάποιου.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *Εκθειάζω τους Ολυμπιονίκες για την προσφορά τους στη χώρα μας.*

α) εκθειάζω κάποιον

τονίζω, εξαίρω

Μιλώ με έντονο τρόπο και δίνω έμφαση σε αυτά που λέω, ώστε ο ακροατής να συνειδητοποιήσει ότι το αντικείμενο της ενέργειας του ρήματος είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Συντάσσονται με αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμά τους και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Σας τονίζω τη σημασία της κατασκευής του έργου, Εξαίρω τις ικανότητες των μαθητών μου.*

α) τονίζω, εξαίρω κάτι

ισχυρίζομαι, υποστηρίζω

Υποστηρίζω μια άποψη με έντονο τρόπο· ανήκουν και αυτά στα περιγραφικά βεβαιωτικά ρήματα, εφόσον η χρήση επιχειρημάτων είναι αναγκαία για τη δήλωση απόψεων που δεν καταρρίπτονται εύκολα. Μπορούμε να σημειώσουμε εδώ ότι όταν κάποιος τρίτος μεταφέρει τις απόψεις και τους ισχυρισμούς ενός άλλου ομιλητή, τότε μειώνεται η βεβαιωτική του δύναμη, γιατί ο μεσολαβητής των απόψεων εκφράζει την επιφύλαξη του ως προς την αλήθεια και την

εγκυρότητα της δήλωσης. π.χ. *Ο δράστης δεν συμμετείχε στη ληστεία της τράπεζας, τουλάχιστον αυτό ισχυρίζεται ο ίδιος.*

Συντάσσονται με + *ότι* συμπληρώματα και μόνο το υποστηρίζω μπορεί επιπλέον να έχει ΟΦ σε αιτιατική ως συμπλήρωμα και αποκτά πλέον τη διακηρυκτική σημασία της παροχής βοήθειας και στήριξης σε κάποιους και όχι την διατύπωση και την υποστήριξη απόψεων. π.χ.: *Ισχυρίζομαι ότι σας λέω την αλήθεια, Υποστηρίζω ότι έγιναν παραλείψεις και λάθη στα λογιστικά βιβλία, Υποστηρίζω τους φίλους μου.*

- α) ισχυρίζομαι, υποστηρίζω + *ότι* συμπληρώματα
- β) υποστηρίζω κάποιον (= στηρίζω)

απαντώ, ανταπαντώ

Αναφέρω και λέω κάτι με αφορμή μια ερώτηση ή απάντηση που έχει προηγηθεί. Το χαρακτηριστικό με αυτά τα ρήματα είναι ότι μπορώ να απαντήσω σε κάτι χωρίς να είμαι σίγουρος ή βέβαιος για την αλήθεια του προτασικού περιεχομένου καθώς επίσης να απαντήσω κάτι με πρόθεση να εξαπατήσω τον ακροατή μου. Ωστόσο έχω δώσει απάντηση σε αυτές τις περιπτώσεις με αλλοιωμένη και παραποιημένη τη συνθήκη ειλικρινείας για την εκφορά απαντήσεων.

Συντάσσονται με ΠΡΟΘΦ και συγκεκριμένα την πρόθεση σε + αιτιατική. π.χ.: *Απαντώ στην ερώτησή σας και λέω ότι..., Ανταπαντώ σε αυτό που λες και υποστηρίζω ότι...*

- α) απαντώ, ανταπαντώ σε κάποιον

καυχίμαι, υπερηφανεύομαι, επαίρομαι

Είναι περιγραφικά βεβαιωτικά ρήματα που προϋποθέτουν ότι νιώθω και εκφράζω υπερηφάνεια για κάποιο γνώρισμα θετικής ποιότητας που με διακρίνει, προβάλλω τα κατορθώματά μου και τα αγαθά μου. Το *υπερηφανεύομαι* μπορεί να έχει και αρνητική χροιά, όταν δηλώνει ότι κάποιος δείχνει αλαζονική συμπεριφορά, επειδή γνωρίζει ότι υπερέχει σε σχέση με άλλους.

Συντάσσονται με προθετική φράση (για + αιτιατική). π.χ.: *καυχίμαι, υπερηφανεύομαι, επαίρομαι για τα κατορθώματά μου / για τις επιτυχίες μου.*

- α) καυχίμαι, υπερηφανεύομαι, επαίρομαι για κάτι

κυριολεκτώ, ακριβολογώ

Περιγράφουν τη λεκτική δραστηριότητα του ομιλητή, ο οποίος μιλάει με σαφή και ακριβή τρόπο χωρίς να χρησιμοποιεί ως κύριο εκφραστικό μέσο τις μεταφορές ή τις υπερβολές. Είναι αμετάβατα ρήματα και σε ορισμένες περιπτώσεις προαιρετικά προθετικές φράσεις ολοκληρώνουν την έννοια του ρήματος. π.χ.: *Κυριολεκτώ, δεν υπερβάλλω, Κυριολεκτώ σε αυτά που σου λέω.*

α) κυριολεκτώ, ακριβολογώ + Ø / ΠΡΟΘΦ

μιλάω

Ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα ρήματα των περιγραφικών βεβαιώσεων. Συνδέεται με την εκφορά του προφορικού λόγου, τη μετάδοση μηνυμάτων και είναι ένα από τα πλέον επικοινωνιακά ρήματα.

Η σύνταξη του παρουσιάζει ποικιλομορφία ανάλογα με τη χρήση και τη σημασία του. Δηλαδή μπορεί να συνταχθεί με αιτιατική (μεταβατικό), όταν δηλώνει ότι ο ομιλητής μιλάει κάποια ξένη γλώσσα και επιπλέον με προθετικές φράσεις (σε, για κτλ + αιτιατική). π.χ.: *Μιλάω Γερμανικά, Μιλάω για τα ανθρώπινα δικαιώματα, Μιλάω στο Γιώργο, αλλά δεν με ακούει, Μιλάω με το γείτονά μου.*

α) μιλάω + αιτιατική

β) μιλάω + ΠΡΟΘΦ

προφέρω

Είναι συνώνυμο του προηγούμενου ρήματος, γιατί σχετίζεται και αυτό με τις λεκτικές πράξεις του ομιλητή με τη διαφορά ότι με το ρήμα αυτό αρθρώνουμε συγκεκριμένα φωνήματα κατά την παραγωγή ομιλίας.

Συντάσσεται με ΟΦ αιτιατικής πτώσης. π.χ.: *Προφέρω τα αρχαία ελληνικά με προσωδία, Δεν μπόρεσα να προφέρω λέξη από το θουμασμό μου.*

α) προφέρω κάτι

φλυαρώ, πολυλογώ

Ανήκουν στην ίδια σφαίρα με τα προηγούμενα μόνο που τα συγκεκριμένα ρήματα αποτελούν ακραίες περιπτώσεις ομιλίας και εκφοράς λόγου, όπου κάποιος μιλάει χωρίς επιχειρήματα, γενικά και αόριστα και προκαλεί την

αδιαφορία του ακροατηρίου. Επίσης στο συντακτικό επίπεδο δεν εμφανίζουν αντικείμενο.

α) φλυαρώ, πολυλογώ + Ø

φωνάζω, ψιθυρίζω

Είναι και αυτά τα ρήματα περιγραφικά των λεκτικών πράξεων και δραστηριοτήτων του ανθρώπου. Πρόκειται για ρήματα που είναι μεταξύ τους αντίθετα και δηλώνουν ότι πρόκειται για δυνατή ή χαμηλόφωνη ομιλία αντίστοιχα.

Είναι αμετάβατα όταν χρησιμοποιούνται απλά για να δηλώσουν την παραγωγή ισχυρών ή ασθενών ήχων και είναι μεταβατικά όταν δηλώνουν ότι κάποιος απευθύνεται σε άλλους ή λέει κάτι σε κάποιον. π.χ.: *Γιατί φωνάζεις; Φωνάζω τη Μαρία, Ψιθυρίζω το μυστικό στο φίλο μου.*

α) φωνάζω, ψιθυρίζω + Ø

β) φωνάζω, ψιθυρίζω κάτι σε κάποιον

παρερμηνεύω, παρανοώ, παρεξηγώ

Βεβαιώνω τη λανθασμένη κατανόηση του προτασικού περιεχομένου, δηλαδή αποδίδω στο προτασικό περιεχόμενο της δήλωσης σημασία και ερμηνεία που δεν έχει στην πραγματικότητα, ερμηνεύω και καταλαβαίνω κάτι με λάθος τρόπο.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμά τους. π.χ.: *Παρερμηνεύω τις πραγματικές αιτίες του πολέμου, Παρεξήγησες τη συμπεριφορά μου, Παρανοώ τα νοήματα του κειμένου.*

α) παρερμηνεύω, παρανοώ, παρεξηγώ κάτι

επαναλαμβάνω

Αναφέρω κάτι για δεύτερη φορά, το ξαναλέω στην περίπτωση που ο ακροατής δεν το άκουσε ή δεν το αντιλήφθηκε σωστά αναγνωρίζοντας δηλαδή τις πραγματικές προθέσεις του ομιλητή.

Συντάσσεται με αιτιατική και προαιρετικά με ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Σου επαναλαμβάνω για τελευταία φορά τις απαιτήσεις μου, Σας επαναλαμβάνω το κεφάλαιο, για να το καταλάβετε καλύτερα.*

α) επαναλαμβάνω κάτι (σε κάποιον)

προλογίζω

Ανήκει στα λεκτικά ρήματα και έχει ασθενή βεβαιωτική δύναμη· μιλάω κάνοντας πρόλογο ή εισαγωγή για κάτι με την προϋπόθεση ότι αναμένεται να επακολουθήσει και η κεντρική ομιλία. Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *Ως πρόεδρος του Ιατρικού Συλλόγου προλογίζω την έναρξη του συνεδρίου.*

α) προλογίζω κάτι

ομογνωμό, ομοφωνώ, ομοφρονώ, συνομολογώ

Βεβαιώνω ότι έχω τα ίδια φρονήματα, αντιλήψεις, την ίδια γνώμη με κάποιον άλλον, αποτελούν δήλωση παραδοχής και σύμπτωσης στις απόψεις, θέσεις και συμπεράσματα με ένα ή περισσότερα άτομα. Προϋποθέτουν ότι οι ομιλητές γνωρίζουν εκ των προτέρων τις απόψεις των άλλων και κρίνουν σε ποια σημεία ταυτίζονται και συγκλίνουν οι θεωρήσεις τους και αποτελούν περιγραφή του επιτελεστικού ρήματος *συμφωνώ*.

Είναι αμετάβατα με εξαίρεση το ρήμα *συνομολογώ* που επιλέγει + *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *οι ηγέτες της Ευρώπης συνομολόγησαν ότι θα συμβάλουν στη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης.*

α) ομογνωμό, ομοφωνώ, ομοφρονώ + Ø

β) συνομολογώ + *ότι* συμπληρώματα

υπαινίσσομαι, υπονοώ, υποδηλώνω

Με τα ρήματα αυτά εκφράζω κάτι με συγκεκριμένο τρόπο, με υπαινιγμούς, έμμεσα, αποφεύγω να δηλώσω κάτι ρητά και για αυτό το λόγο έχουν και ασθενή βεβαιωτική δύναμη. Ο ακροατής πρέπει να διαγνώσει το «κρυμμένο» νόημα των υπαινιγμών και να αποκωδικοποιήσει τις προθέσεις του ομιλητή, για να αποκτήσει ολοκληρωμένη άποψη και εικόνα μιας δεδομένης κατάστασης.

Επιλέγουν + *ότι* συμπληρώματα για τη σύνταξή τους. π.χ.: *Υπαινίσσομαι ότι έχεις την ευθύνη για τη φύλαξη του χώρου, Υπονοώ ότι δεν με παρακολουθούσες όση ώρα μιλούσαμε.*

α) υπαινίσσομαι, υπονοώ, υποδηλώνω + *ότι* συμπληρώματα

υπενθυμίζω, θυμίζω, θυμάμαι, αναπολώ

Επαναφέρουν στη μνήμη του ακροατή κάτι που ήδη γνωρίζει, αλλά το έχει ξεχάσει και δυσκολεύεται να το ανακαλέσει από το μυαλό του. Το προτασικό περιεχόμενο αυτών των ρημάτων αφορά πάντοτε το παρελθόν. Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ ή με + *ότι* συμπληρώματα και ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *Θυμάμαι, Αναπολώ τα μαθητικά χρόνια, Σου υπενθυμίζω ότι πρέπει να είσαι συνεπής στις υποχρεώσεις σου, Σας θυμίζω τα λάθη που κάνατε στο παρελθόν.*

- α) υπενθυμίζω, θυμίζω, θυμάμαι, αναπολώ κάτι (σε κάποιον)
- β) υπενθυμίζω, θυμίζω, θυμάμαι, αναπολώ + *ότι* συμπληρώματα

4.2.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΥΝ ΤΙΣ ΝΟΗΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΟΜΙΛΗΤΩΝ.

Μια ιδιαίτερη κατηγορία των περιγραφικών βεβαιώσεων αποτελούν και τα ρήματα που περιγράφουν τη νοητική κατάσταση ή τις νοητικές διεργασίες του ομιλητή. Σε αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε με την παρουσίαση και ανάλυση αυτών των ρημάτων, που είναι τα παρακάτω:

αναγνωρίζω, αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω, κατανοώ, συνειδητοποιώ

Πρόκειται για βεβαιωτικά ρήματα που δηλώνουν ταυτόχρονα τη σύνδεση του εξωτερικού κόσμου και της εξωτερικής πραγματικότητας με τη μνήμη και τη σκέψη μας. Αποτελούν μια υποκατηγορία ρημάτων, που αφορούν τις εσωτερικές διεργασίες του νου μας, όταν δέχεται ερεθίσματα του εξωτερικού περιβάλλοντος. Είναι τα ρήματα νοητικής κατάστασης (*mental acts verbs*), όπως τα χαρακτήρισε ο Zeno Vendler στο άρθρο του *Thoughts* (1972), όπως είδαμε στο δεύτερο κεφάλαιο της πρώτης ενότητας.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική πτώση ή + *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *Αντιλαμβάνομαι, Συνειδητοποιώ την κρισιμότητα της κατάστασης, Σε καταλαβαίνω, Κατανοώ τους προβληματισμούς σου, Καταλαβαίνω ότι πρόκειται για κάποιο λεπτό ζήτημα και πρέπει να είμαστε διακριτικοί, Συνειδητοποιώ τώρα ότι αντιμετώπισες σοβαρούς κινδύνους κτλ.*

- α) αναγνωρίζω, αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω, συνειδητοποιώ, κατανοώ κάτι
- β) αναγνωρίζω, αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω, συνειδητοποιώ, κατανοώ + *ότι* συμπληρώματα

υποθέτω, νομίζω, θεωρώ, πιστεύω, κρίνω, εκτιμώ, φρονώ

Ανήκουν στα ρήματα νοητικής κατάστασης (mental state verbs), όπως τα είχε περιγράψει στο άρθρο του ο Zeno Vendler (1972) και περιγράφουν τις διαδικασίες της νόησης και τις διεργασίες της σκέψης. Ως βεβαιωτικά ρήματα δεν έχουν ισχυρό βαθμό ισχύος, γιατί ο ομιλητής παρουσιάζει μια γνώμη που έχει στο νου του και την εκθέτει προς αξιολόγηση στους άλλους χωρίς όμως να είναι σίγουρος για κάτι.

Το *υποθέτω* είναι το πλέον ασθενές βεβαιωτικό ρήμα, διότι ο ομιλητής εκλαμβάνει νοερά ως δεδομένο και πραγματικό κάτι που δεν έχει αποδειχθεί και προσπαθεί να το αξιολογήσει και να το εκτιμήσει προκειμένου να καταλήξει σε συμπεράσματα. Η περίπτωση σφάλματος και αποτυχίας είναι αυξημένη, γιατί μπορεί να καταλήξει σε επισφαλή συμπεράσματα είτε από λανθασμένα δεδομένα είτε και από σωστά δεδομένα με λανθασμένους συλλογισμούς.

Τα *νομίζω* και *θεωρώ*, αναφέρονται σε απόψεις του ομιλητή που έχει σχηματίσει από προσωπική του εκτίμηση των πραγμάτων και δεν είναι βέβαιος για την ισχύ και την ορθότητά τους.

Το *πιστεύω* είναι ισχυρότερο των δύο προηγούμενων, γιατί δηλώνει ότι ο ομιλητής έχει συγκροτήσει και έχει καταλήξει σε συγκεκριμένες απόψεις, τις οποίες αποδέχεται ως αληθείς.

Τα ρήματα *κρίνω* και *εκτιμώ* βρίσκονται σε υψηλότερη κλίμακα από τα υπόλοιπα, γιατί εκφράζουν μια γνώμη που είναι απόρροια της λογικής επεξεργασίας κάποιων πραγμάτων με αποτέλεσμα το προτασικό περιεχόμενό τους να θεωρείται περισσότερο βέβαιο.

Τέλος, το *φρονώ* αναφέρει μια γνώμη του ομιλητή σταθερή, που αποτελεί πλέον πάγια θέση του και δεν μεταβάλλεται, όπως μια προσωρινή εκτίμηση.

Σύνταξη: Όλα συντάσσονται με *ότι* συμπληρώματα. Αναφέρουμε εδώ ενδεικτικά ορισμένα παραδείγματα: *Υποθέτω ότι θα αναβληθεί η συνεδρίαση, Νομίζω ότι τα πράγματα δεν θα εξελιχθούν ευχάριστα, πιστεύω ότι πρέπει να τηρούμε τον κώδικα κυκλοφορίας, εκτιμώ ότι σύντομα θα επιλυθεί το ζήτημά σου κτλ.*

α) υποθέτω, νομίζω, θεωρώ, πιστεύω, κρίνω, εκτιμώ, φρονώ + *ότι* συμπληρώματα

σκέφτομαι, συλλογίζομαι, στοχάζομαι, επινοώ

Περιγράφουν τις νοητικές διαδικασίες και δηλώνουν ότι η σκέψη μας απεικονίζεται στη γλώσσα και εκφράζεται μέσω αυτής. Επεξεργαζόμαστε στοιχεία στη σκέψη μας και τα ανακοινώνουμε ως προϊόντα των συλλογιστικών διαδικασιών.

Επίσης τα ρήματα *σκέφτομαι* και *συλλογίζομαι* έχουν μια επιπλέον σημασία ότι ανακαλώ κάτι από τη μνήμη μου και το θυμάμαι. Το *στοχάζομαι* δηλώνει ότι σκέφτομαι με φιλοσοφική διάθεση και κάνω συλλογισμούς για θεωρητικά ζητήματα.

Σύνταξη: Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αμετάβατα για να δηλώσουν τις συλλογιστικές διαδικασίες του νου μας και μεταβατικά με ΟΦ σε αιτιατική πτώση, όπως προκύπτει από τα ακόλουθα παραδείγματα: *Σκέφτομαι τις συνέπειες των επιλογών μου, Συλλογίζομαι το ένδοξο παρελθόν.*

Το *επινοώ* δηλώνει ότι με τη βοήθεια της φαντασίας μου καταλήγω σε κάτι ή δημιουργώ μια κατασκευή και συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική πτώση. π.χ.: *επινοώ τρόπους αντιμετώπισης της περιβαλλοντικής ρύπανσης.*

α) σκέφτομαι, συλλογίζομαι, στοχάζομαι + \emptyset

β) σκέφτομαι, συλλογίζομαι, στοχάζομαι, επινοώ κάτι

4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΔΙΑΚΗΡΥΚΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ.

Στην ενότητα αυτή θα εξετάσουμε τα ρήματα που επιτελούν βεβαιωτικές ελλεκτικές πράξεις, αλλά ταυτόχρονα διακηρύσσουν το γεγονός βεβαιώνοντάς το. Στο κεφάλαιο της εισαγωγής 1.2 έχουμε παρουσιάσει τα χαρακτηριστικά των διακηρυκτικών ελλεκτικών πράξεων. Τα ρήματα τώρα των βεβαιωτικών διακηρύξεων αναλύονται ως εξής:

διακηρύσσω

Ανήκει στα διακηρυκτικά ρήματα και αποτελεί το πλέον αντιπροσωπευτικό ρήμα των διακηρύξεων. Με τη βεβαιωτική του χρήση δηλώνει τη δημόσια αναγγελία κάποιου σημαντικού θέματος, τη δημόσια ανακοίνωση μιας ατομικής ή μιας συλλογικής απόφασης. Χαρακτηριστικό του ρήματος αυτού είναι η διατήρηση του επιτελεστικού του χαρακτήρα και με την παθητική μορφολογία.

π.χ. Διακηρύσσεται η ανεξαρτησία και η ελευθερία του ελληνικού κράτους. Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική ως το άμεσο συμπλήρωμά του. π.χ.: διακηρύσσω τις ιδέες μου, την πίστη μου σε κάτι, διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

α) διακηρύσσω κάτι

δικαιώνω

Πρόκειται για διακηρυκτική βεβαίωση με συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο. Κάποιο πρόσωπο με συγκεκριμένες αρμοδιότητες, καθήκοντα και εξουσία μπορεί να αποδώσει δικαιοσύνη, να εκτιμήσει τις συνθήκες και να καθορίσει το δίκαιο ή να επιβάλλει τιμωρία. Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: Δικαιώνω τους παίκτες του Ολυμπιακού για την τακτική τους στο παιχνίδι.

α) δικαιώνω κάποιον για κάτι

αποκαλώ, επονομάζω, προσαγορεύω, αναγορεύω

Συνδυάζουν τη διακηρυκτική και τη βεβαιωτική χρήση. Το *αποκαλώ* χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσουμε κάποιον, το *επονομάζω* είναι ισχυρότερο του πρώτου, γιατί δηλώνει ότι αποκαλώ κάποιον με καινούρια και πρόσθετα στοιχεία, ενώ τα *προσαγορεύω* και *αναγορεύω* έχουν τη συνθήκη προετοιμασίας ότι προσαγορεύω κάποιον που φέρει έναν τίτλο ή κάποιο ιδιαίτερο και αναγνωρισμένο αξίωμα.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: Αποκαλώ τον Χ εγκληματία και δολοφόνο, Προσαγορεύω / Αναγορεύω τον καθηγητή Χ επίτιμο διδάκτορα του Πανεπιστημίου Αθηνών.

α) αποκαλώ, επονομάζω, προσαγορεύω, αναγορεύω κάποιον ως (ιδιότητα)

ανακαλώ

Το ρήμα αυτό συνδυάζει τη βεβαιωτική με τη διακηρυκτική χρήση. Με τη διακηρυκτική του χρήση σημαίνει ότι κάποιο θεσμοθετημένο πρόσωπο ή αρμόδια αρχή έχει την εξουσία και τη δυνατότητα να ακυρώσει ή να καταργήσει κάτι. Ως βεβαίωση έχει έναν αρκετά ισχυρό βαθμό ισχύος, αφού αντιστοιχεί στα ρήματα, που δηλώνουν την ανατροπή ή αναίρεση μιας προηγούμενης βεβαίωσης ή απόφασης. Επίσης με τη φράση *ανακαλώ στη*

μνήμη μου βεβαιώνω ότι έχω μια σκέψη στο μυαλό μου και την επαναφέρω στη μνήμη μου, αναπολώ, θυμάμαι κάτι.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *Ανακαλώ τις δηλώσεις μου σχετικά με την ψήφιση του νομοσχεδίου, Ανακαλώ την άδειά σας κύριε Χ.*

α) ανακαλώ κάτι

απαρνούμαι (ή απαρνιέμαι), αποκηρύσσω

Συνδυάζουν μαζί με τη βεβαιωτική και τη διακηρυκτική χρήση, όταν κάποιος τα χρησιμοποιήσει από θέση ισχύος για να αποποιηθεί κάτι. Αφορούν τη δημόσια εκφορά λόγου, με τα οποία ο ομιλητής βεβαιώνει ότι δεν δέχεται κάτι, δεν πιστεύει σε κάτι και εκφράζει την αντίθεσή του σε αυτό. Αυτά τα ρήματα έχουν ισχυρό βαθμό ισχύος, γιατί εκφράζουν έμπρακτη εναντίωση και αντίθεση σε μια διαπίστωση.

Συντάσσονται με αιτιατική πτώση. π.χ.: *Απαρνούμαι τους φίλους μου, Αποκηρύσσω την εργασιακή εκμετάλλευση των ανήλικων παιδιών.*

α) απαρνούμαι, αποκηρύσσω κάτι

πιστοποιώ

Ανήκει στα ισχυρά βεβαιωτικά ρήματα που παρουσιάζουν ταυτόχρονα και τη διακηρυκτική χρήση. Κάποιο υπεύθυνο και αρμόδιο πρόσωπο αναλαμβάνει να πιστοποιήσει την πραγματικότητα ή την ακρίβεια στοιχείων και γεγονότων με επίσημο και αναγνωρισμένο έγγραφο. Και αυτό το ρήμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην παθητική φωνή και να επιτελέσει τη βεβαιωτική ή τη διακηρυκτική γλωσσική πράξη. Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική / + *ότι* συμπληρώματα. π.χ.: *πιστοποιώ το θάνατο του Χ, Πιστοποιείται η αποφυλάκιση του Χ, πιστοποιώ ότι ο Παπαδόπουλος Δημήτριος έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις.*

α) πιστοποιώ κάτι / + *ότι* συμπληρώματα

επικυρώνω

Και αυτό το ρήμα έχει ισχυρή βεβαιωτική δύναμη και διαφέρει από το προηγούμενο στο ότι το αντικείμενο της ενέργειας ανήκει στο παρελθόν και είναι συντελεσμένο γεγονός. Στη σημασία του ρήματος εγγράφεται ότι προσδίδω κύρος και επισημότητα σε κάτι και επιβεβαιώνω την αλήθειά του.

Επιλέγει ως συμπλήρωμά του ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *επικυρώνω τα πρακτικά του συνεδρίου, τα αποτελέσματα των αρχαιρεσιών.*

α) επικυρώνω κάτι

εγκρίνω

Ισχυρό βεβαιωτικό ρήμα με διακηρυκτική χρήση που προκαλεί αλλαγές σε συλλογικό και κοινωνικό επίπεδο. Ο ομιλητής ή το θεσμοθετημένο όργανο που εγκρίνει κάποια απόφαση, πρόταση, σχέδιο, εισήγηση κτλ. εκφράζει την συγκατάθεσή του και την αποδοχή του για το περιεχόμενο της πρότασης. Επίσης εκφράζεται η πεποίθηση του υποκειμένου ότι το αποτέλεσμα της ενέργειας του ρήματος είναι εφικτό, αποτελεσματικό και ευεργετικό για το κοινωνικό σύνολο. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η απλή εκφώνηση του ρήματος στην παθητική φωνή αρκεί για να επιτελεστεί η έγκριση.

π.χ. Α: *Ποια είναι η άποψή σας για τα σχέδιά μου, τις προτάσεις σχετικά με το πολιτιστικό φεστιβάλ;*

Β: *Εγκρίνονται.*

Σύνταξη: με αιτιατική πτώση. π.χ.: *εγκρίνω την ίδρυση του συλλόγου πολυτέκνων.*

α) εγκρίνω κάτι

επιδοκιμάζω, επικροτώ, ενστερνίζομαι

Τα παραπάνω ρήματα έχουν τον ίδιο βαθμό ισχύος με τις βεβαιώσεις και παρουσιάζουν χαρακτηριστικά και των διακηρύξεων. Δηλώνουν ότι ο ομιλητής δέχεται έναν ισχυρισμό ως ορθό και δίκαιο με αποτέλεσμα να εκφράζει τη σύμφωνη γνώμη του και την αποδοχή του για αυτό ή να εκφέρει θετική κρίση για κάποιον. Συντακτικά επιλέγουν ΟΦ αιτιατικής πτώσης. π.χ.: *επιδοκιμάζω τη συμπεριφορά σου, ενστερνίζομαι τις ιδέες της πλατωνικής φιλοσοφίας, επικροτώ τις αποφάσεις σου.*

α) επιδοκιμάζω, επικροτώ, ενστερνίζομαι κάτι

συγκατατίθεμαι, συναινώ

Έχουν ακριβώς τα ίδια χαρακτηριστικά με την προηγούμενη ομάδα ρημάτων με τη διαφορά ότι στη σύνταξή τους επιλέγουν μόνο ΠΡΟΘΦ (σε + αιτιατική)

ως συμπλήρωμά τους. π.χ.: *Συναινώ στην έκδοση διαζυγίου, Συγκατατίθεμαι σε αυτή την πράξη.*

α) συγκατατίθεμαι, συναινώ σε κάτι

ορίζω

Συνδυάζει τη βεβαιωτική με τη διακηρυκτική χρήση. Ως βεβαίωση έχει ισχυρή ελλεκτική δύναμη, γιατί δηλώνει μια αποκρυσταλλωμένη απόφαση του ομιλητή, που την επιβάλλει στους άλλους με έμμεσο τρόπο. Σε αυτή την περίπτωση συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *Ορίζω το χρόνο και τον τόπο διεξαγωγής του συνεδρίου, Ορίζω το πρόγραμμα των εξετάσεων.* Υπάρχουν και περιπτώσεις όπου το υποκείμενο της ενέργειας μπορεί να είναι ο νόμος. π.χ.: *Ο νόμος ορίζει την εξαγορά της ποινής του κατηγορουμένου όταν....* Ως διακήρυξη το ορίζω χρησιμοποιείται από τον ακροατή για να αποδώσει σε κάποιον ιδιότητες και καθήκοντα. π.χ.: *Ορίζω τον Χ γενικό διευθυντή του εργοστασίου.*

α) ορίζω κάτι

β) ορίζω κάποιον ως (ιδιότητα)

χαρακτηρίζω

Παρουσιάζει κοινά στοιχεία χρήσεων με το προηγούμενο. Ως βεβαίωση έχει ασθενή ελλεκτική δύναμη, γιατί απλά προσδίδει τα βασικά γνωρίσματα κάποιου προσώπου ή πράγματος χωρίς να βεβαιώνει πάντοτε κάτι αληθές και ορθό. Οι χαρακτηρισμοί υπόκεινται στην εκτίμηση και εξαρτώνται από την κρίση και τις απόψεις του ομιλούντος προσώπου. Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *Χαρακτηρίζω τον οικισμό παραδοσιακό και τα οικοδομήματα διατηρητέα, η αντιπολίτευση χαρακτήρισε αποτυχημένο το κυβερνητικό έργο.*

α) χαρακτηρίζω κάτι ως (ιδιότητα)

καταγγέλλω, μηνύω, κατηγορώ, ενοχοποιώ, κατονομάζω

Τα ρήματα αυτά έχουν και διακηρυκτική χρήση, όταν εκφράζεται δημόσια και γνωστοποιείται μια κατηγορία. Με τη βεβαιωτική τους χρήση ο ομιλητής κρίνει μια πράξη κατακριτέα και παράνομη και τη γνωστοποιεί στις αρμόδιες αρχές και στην κοινή γνώμη. Δημοσιοποιώ έμπρακτα την τέλεση μιας αθέμιτης και αξιόποινης πράξης υπό τον όρο ότι γνωρίζω καλά κάτι και είμαι απόλυτα

ειλικρινής, γιατί στην αντίθετη περίπτωση η καταγγελία μπορεί να έχει το χαρακτήρα συκοφαντίας και δυσφήμισης κάποιου προσώπου.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμά τους. π.χ.: *καταγγέλλω την παράνομη δράση κυκλωμάτων δουλεμπόρων, κατονομάζω τους συνεργάτες στη ληστεία, μηνύω το γείτονά μου για καταπάτηση της περιουσίας μου, σε κατηγορώ για υπεξαίρεση χρημάτων, τον ενοχοποιώ δίκαια.*

α) καταγγέλλω, μηνύω, κατηγορώ, ενοχοποιώ, κατονομάζω κάποιον (+ προαιρετική ΠΡΟΘΦ)

καταθέτω

Εμφανίζει ως βεβαίωση ισχυρή ελλεκτική δύναμη και παράλληλα αποτελεί και δημόσια διακήρυξη μιας πρότασης. Ο ομιλητής παρουσιάζει στο κοινό τις απόψεις του και εκφράζει τη δέσμευσή του ότι αναφέρεται σε αληθή και αναμφισβήτητα γεγονότα. Μπορεί να καταθέσει εμπειρίες, απόψεις, ιδέες, προτάσεις. Με τη διακηρυκτική χρήση αφορά την υποβολή επίσημων προτάσεων και μαρτυριών που θέτει ο ομιλητής για αξιολόγηση στην κρίση του ακροατηρίου του. Επίσης κάποιος μπορεί να δώσει κατάθεση σε δικαστήριο για να υπερασπιστεί ή όχι τον κατηγορούμενο.

Σύνταξη: με ΟΦ σε αιτιατική και με τη χρήση του ρήματος για να δηλώσει κατάθεση σε δίκη συντάσσεται μόνο με ΠΡΟΘΦ, όπως φαίνεται στα ακόλουθα παραδείγματα: *καταθέτω σχέδιο νόμου, την πρότασή μου για την προστασία του περιβάλλοντος, καταθέτω υπέρ / εναντίον του κατηγορουμένου.*

α) καταθέτω κάτι

β) καταθέτω υπέρ / εναντίον κάποιου

μαρτυρώ

Παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με το προηγούμενο κυρίως ως προς τη διακηρυκτική του χρήση. Όμως ως βεβαίωση έχει ισχυρό βαθμό ισχύος, γιατί ο ομιλητής επιβεβαιώνει ένα γεγονός στο οποίο υπήρξε ο ίδιος αυτόπτης μάρτυρας και έχει αποδείξεις για αυτά που ισχυρίζεται.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *μαρτυρώ αυτά που είδα και αυτά που άκουσα.* Η χρήση *μαρτυρώ κάποιον σε κάποιον* αντιστοιχεί με προειδοποίηση καταγγελίας και συνήθως ο ομιλητής επιχειρεί να εκβιάσει και να εκφοβίσει τον

ακροατή του. π.χ.: *Θα σε μαρτυρήσω στην αστυνομία, θα μαρτυρήσω στην αστυνομία ότι έκλεψες το αυτοκίνητο.*

α) μαρτυρώ κάτι

β) μαρτυρώ κάποιον σε κάποιον / σε κάποιον ότι

ονομάζω

Πρόκειται για ασθενές βεβαιωτικό ρήμα, που δηλώνει ότι δίνω όνομα ή χαρακτηρισμούς σε κάποιο γεγονός ή πράξη, ενέργεια κτλ., ονοματοθετώ. Παρουσιάζει και διακηρυκτική χρήση, όταν κάποιος από θέση ισχύος ονομάζει κάτι στα πλαίσια μιας συμβατικής διαδικασίας.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική. π.χ.: *ονομάζω το φαινόμενο αυτό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας «αττική σύνταξη».*

α) ονομάζω κάποιον / κάτι ως (ιδιότητα)

μετονομάζω

Έχει ακριβώς τα ίδια στοιχεία με το παραπάνω με τη διαφορά ότι το ρήμα *μετονομάζω* έχει τη συνθήκη προετοιμασίας ότι αλλάζω το ήδη υπάρχον όνομα σε κάτι και του αποδίδω ένα άλλο διαφορετικό από το παλιό. Ακόμα και η σύνταξή του είναι η ίδια με το προηγούμενο. π.χ.: *μετονομάζω την οδό Σμύρνης σε οδό Γ. Παπανικολάου.*

αποφασίζω

Ανήκει στα ασθενή βεβαιωτικά ρήματα. Ο ομιλητής δηλώνει ότι καταλήγει σε κάποια απόφαση ύστερα από προσωπική εκτίμηση και σκέψη, διαμορφώνει την τελική του κρίση, αφού έχει αξιολογήσει και έχει αξιοποιήσει όλα τα δεδομένα. Με τη διακηρυκτική χρήση δηλώνει ότι ο ομιλητής ανακοινώνει δημόσια ότι έχει λάβει μια σταθερή και αμετακίνητη θέση, ενέργεια και δράση που πρόκειται να εφαρμόσει στο άμεσο μέλλον.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική ή με να συμπληρώματα. π.χ.: *Αποφασίζω τη συνέχιση της απεργίας πείνας, Αποφασίζουμε την καταστολή των απεργιακών κινητοποιήσεων, αποφασίζω να εγκαταλείψω τη νομική.*

α) αποφασίζω κάτι / + να συμπληρώματα

4.4 ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ.

Στην ενότητα αυτή θα ασχοληθούμε με την ταξινόμηση των βεβαιωτικών επιτελεστικών ρημάτων που συνδυάζουν τη βεβαιωτική δύναμη με γλωσσικές πράξεις, όπως είναι οι δεσμευτικές και οι κατευθυντικές. Τα ρήματα που ανήκουν σε αυτή την ομάδα είναι τα εξής:

εξαγγέλλω

Συνδυάζει τη βεβαιωτική με την δεσμευτική χρήση. Ως βεβαιωτικό το ρήμα *εξαγγέλλω* χρησιμοποιείται από κάποιο επίσημο πρόσωπο ή φορέα για να γνωστοποιήσει κάτι σημαντικό στους ενδιαφερόμενους ακροατές. Με αυτή τη σημασία παραπέμπει σε ρήματα που επιτελούν δημόσιες ανακοινώσεις και πληροφορούν το ακροατήριο. Όμως όταν κάποιος εξαγγέλλει κάτι, αναλαμβάνει επιπλέον τη δέσμευση και την υποχρέωση να πραγματοποιήσει το αντικείμενο της εξαγγελίας. Έχει επομένως την πρόθεση να υλοποιήσει κάτι μαζί με την πεποίθησή του ότι η εξαγγελία αφορά πραγματικό γεγονός.

Σύνταξη: με ΟΦ σε αιτιατική ως άμεσο συμπλήρωμα και προαιρετικά ΠΡΟΘΦ. π.χ.: *η κυβέρνηση εξαγγέλλει φορολογικές ελαφρύνσεις στους αγρότες, εξαγγέλλω νέες ρυθμίσεις για τη δημόσια εκπαίδευση.*

α) εξαγγέλλω κάτι (σε κάποιον)

εισηγούμαι, προτείνω, αντιπροτείνω

Ως βεβαιωτικά ρήματα έχουν ασθενή βαθμό ισχύος, γιατί δεν κάνουμε δήλωση, δεν επιβεβαιώνουμε κάτι, αλλά διατυπώνουμε απόψεις και τις υποβάλλουμε στην κρίση κάποιου για το αν τελικά θα γίνουν δεκτές ή θα απορριφθούν. Συνεμφανίζουν με τη βεβαιωτική και την κατευθυντική χρήση, όταν οι προτάσεις διατυπώνονται από άτομα που έχουν την ιδιότητα του επίσημου εισηγητή.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική και με + να συμπληρώματα. π.χ.: *εισηγούμαι, προτείνω να αλλάξει το εργασιακό καθεστώς της χώρας μας, Σας προτείνω την επιλογή αυτού του βιβλίου.*

α) εισηγούμαι, προτείνω, αντιπροτείνω κάτι (σε κάποιον)

β) εισηγούμαι, προτείνω, αντιπροτείνω + να συμπληρώματα

συμβουλεύω, συνιστώ

Συνδυάζουν τη βεβαιωτική με την κατευθυντική χρήση. Προτείνω τη διόρθωση σφαλμάτων και την αλλαγή συμπεριφορών, στάσεων χρησιμοποιώντας ήπια μέσα και προτρέπω τον ακροατή να δρα και να σκέφτεται με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Τίθεται η προϋπόθεση ότι ο ομιλητής συμβουλεύει κάτι που θα αποβεί ωφέλιμο, συμφέρον και καλό για τον ακροατή.

Συντάσσονται με ΟΦ σε αιτιατική + να συμπληρώματα. π.χ.: *Σε συμβουλεύω να ελέγξεις την κατάσταση της υγείας σου, Σου συνιστώ να μελετάς με μεγαλύτερη προσοχή.*

α) συμβουλεύω, συνιστώ σε κάποιον να

προειδοποιώ

Και αυτό το ρήμα συνεμφανίζει τη βεβαιωτική με την κατευθυντική χρήση. Με το *προειδοποιώ* ανακοινώνουμε με βεβαιότητα και σιγουριά κάποιο γεγονός συνήθως δυσάρεστο που πρόκειται να συμβεί στο εγγύς μέλλον. Επομένως έχει ισχυρή ελλεκτική δύναμη. Με την κατευθυντική του χρήση ο ακροατής ενημερώνεται για τους επικείμενους κινδύνους και αναμένεται να δράσει με τέτοιο τρόπο, ώστε να τους αποφύγει.

Συντάσσεται με ΟΦ σε αιτιατική και ΠΡΟΟΦ (για + αιτιατική) ή με ΟΦ σε αιτιατική + να / ότι συμπληρώματα. π.χ.: *Σε προειδοποιώ για τον κίνδυνο που διατρέχεις, Σε προειδοποιώ να αποφύγεις τη συνάντηση με τη Μαρία, Σε προειδοποιώ ότι θα τιμωρηθείς αν επαναλάβεις την ίδια συμπεριφορά στο μέλλον.*

α) προειδοποιώ κάποιον για κάτι

β) προειδοποιώ κάποιον να / ότι συμπληρώματα

4.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάσαμε ένα «λεξικό» βεβαιωτικών ρημάτων και ταξινομήσαμε τα ρήματα σε διαφορετικές κατηγορίες με βασικό κριτήριο το αν επιτελούν ταυτόχρονα βεβαιώσεις και βεβαιωτικές πράξεις γενικότερα ή αν περιγράφουν απλά τις λεκτικές δραστηριότητες των ομιλητών. Η επιμέρους διάταξη των επιτελεστικών σε ρήματα που συνδυάζουν τη βεβαιωτική με άλλες χρήσεις (π.χ. διακηρυκτική, δεσμευτική, κατευθυντική) κρίθηκε αναγκαία, για

να ομαδοποιηθούν επαρκέστερα τα ρήματα που εμφανίζουν παρόμοια σημασιολογική και πραγματολογική συμπεριφορά και για να δείξουμε τις σχέσεις υπωνυμίας που προκύπτουν από το σημασιολογικό πεδίο αυτών των ρημάτων.

Για το λόγο αυτό στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζουμε τη δενδρική αναπαράσταση των βεβαιωτικών επιτελεστικών ρημάτων (των αμιγώς επιτελεστικών, των διακηρυκτικών βεβαιωτικών και των βεβαιωτικών επιτελεστικών που πραγματώνουν και άλλες χρήσεις)⁵. Η αναπαράσταση των ρημάτων, όπως αυτά απεικονίζονται, προκύπτει από υπωνυμικές σχέσεις που έχουν μεταξύ τους τα ρήματα, δηλαδή τα ρήματα που τοποθετούνται στην κορυφή μιας γραμμής, περιέχουν στη σημασία τους τα ρήματα που βρίσκονται στις χαμηλότερες θέσεις της ίδιας γραμμής. Για παράδειγμα, το βεβαιωτικό ρήμα *συμπεραίνω* βρίσκεται σε σχέση υπωνυμίας (hyponymy) με το ρήμα *διαπιστώνω* (γιατί αν δε διαπιστώσεις κάτι, δεν μπορείς να εξάγεις συμπεράσματα) και το *διαπιστώνω* με τη σειρά του συνεπάγεται (entails) το ρήμα *επισημαίνω*, γιατί όταν διαπιστώνουμε κάτι, προϋποθέτουμε ότι έχουν προηγηθεί οι επισημάνσεις.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε ότι για την περιγραφή, την ταξινόμηση και την διαγραμματική αναπαράσταση των βεβαιωτικών ρημάτων ακολουθήσαμε το πρότυπο περιγραφής του D. Vanderveken (1990: 169-181). Η βασική διαφορά που διέπει την πρόταση ταξινόμησης των ρημάτων σε αυτήν την εργασία από τη θεωρία του Vanderveken έγκειται στο ότι προτείνουμε τη διάκριση των ρημάτων σε τέσσερις βασικές κατηγορίες. Το αποτέλεσμα αυτής της μεθόδου είναι να μη δημιουργείται σύγχυση στη δενδρική αναπαράσταση ανάμεσα σε ρήματα όπως *υποθέτω* (*hypothesize*), *προειδοποιώ* (*warn*), *κατηγορώ* (*accuse*), τα οποία ο Vanderveken τα ταξινομεί με κριτήριο ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα (ο.π.: 180). Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι το ρήμα *υποθέτω* (*hypothesize*) δεν αποτελεί επιτελεστικό ρήμα των βεβαιώσεων, αλλά αντίθετα περιγραφή μιας νοητικής κατάστασης του ομιλητή.

Επίσης ένα άλλο μειονέκτημα της αναπαράστασης του Vanderveken είναι ότι παρουσιάζει ρήματα που σχετίζονται σημασιολογικά να προκύπτουν από

⁵ Τα βεβαιωτικά περιγραφικά ρήματα δεν απεικονίζονται εδώ, γιατί είναι ανεξάρτητα το ένα από το άλλο και κατά συνέπεια δεν μπορούν να ομαδοποιηθούν σε σχέσεις υπωνυμίας ή συνεπαγωγής.

διαφορετικές σχέσεις επαγωγής. π.χ. τα ρήματα των Αγγλικών *guess*, *foretell*, *predict* (ο.π.) παρατηρούμε ότι δεν σχετίζονται υπωνυμικά, παρόλο που έχουν κοινό σημασιολογικό υπόβαθρο. Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν θεωρούμε ότι η ταξινόμησή του χαρακτηρίζεται από αστάθεια και ασυνέπειες που εμείς εντοπίσαμε και προσπαθήσαμε να αποφύγουμε στην ταξινόμησή μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Austin J.L., 1962. How to do Things with Words. Oxford: Oxford University Press.
- Bach K. & R. M. Harnish, 1992. “How performatives really work: a replay to Searle”, *Linguistics and philosophy*, 15
- Levinson Stephen C., 1983. *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sadock Jerrold M. “Toward a grammatically realistic typology of speech acts”. Στο Tsohatzidis Savas L., ed., 1994. *Foundations of speech act theory. Philosophical and linguistic perspectives*. London: Routledge.
- Searle John R., 1969. *Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle John R., 1979. “A taxonomy of illocutionary acts”. Στο *Expression and Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle John R., 1983. *Intentionality. An Essay in the Philosophy of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle John R., 1989. “How performatives work”, *Linguistics and philosophy*, 12.
- Vanderveken Daniel, 1990. *Meaning and Speech Acts, v.1*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vendler Zeno, 1972. “Thoughts”. Στο A.P. Martinich, ed., 1990. *The Philosophy of Language*. Oxford: Oxford University Press.

ΛΕΞΙΚΑ

Μπαμπινιώτη Γ., 1998. Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Κριαρά Εμμανουήλ, 1995. Λεξικό της σύγχρονης ελληνικής δημοτικής γλώσσας γραπτής και προφορικής. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1998. Λεξικό της κοινής νεοελληνικής. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη].